

Reforma zřízení nepomůže, jen reforma lidí

Po mnohém a mnohém mluvení se došlo konečně k činům: sněmovna pracuje na změně jednacího řádu obou komor Národního shromáždění. Proč se tak děje právě v této chvíli, má několik příčin. Hlavní je ta, že vláda potřebuje mít v jednacím řádě několik drakonických opatření proti rušitelům schůzí a obstrukčníkům, aby měla záruku, že bude v klidu schváleno několik jejích osnov, jimiž se má dát do ruky státu hůl na všechny pučisty, pravé i levé. Aby to bylo stravitelnější, má se zároveň s touto reformou provést na jednacím řádě několik změn sympatických. Jaksi druhořadý, ale přece velmi významný důvod mají poslanci a senátoři sami. Jejich vinou — a nemylme se, že vinou někoho jiného — přestával lid v parlamentarismu věřit a zejména přestal věřit pánům poslancům a senátorům. Čtyři sta padesát zákonodárců muselo o sobě v poslední době číst v novinách tolik nepřijemných věcí a na svých vlastních schůzích slyšet tolik výtek, že nejméně polovina z nich se už vůbec bojí na schůze jezdit. Proto se poslanci a senátoři rozhodli hodit veřejnému mínění kost. Kromě toho předseda vlády ve svém nástupním projevu slíbil reformu parlamentarismu, a pokud jsme mohli pana Malypetra pozorovat, je to muž, který se snaží držet dané slovo.

K tomu, jak ta reforma má podle návrhu koaličních stran vypadat, je však třeba několika poznámek.

Začněme tím pěkným: Bude zakázáno číst poslanecské řeči, což znamená, že snad už po příštích volbách bude parlament aspoň zhruba očištěn od všech těch flašinetů, které hrají tak, jak je nařídil ústřední sekretariát strany. Mnoho všelijakých sekretářů, zasloužilých stranických šplhavců a zástupců nejrůznějších organisací strany, kteří neměli k poslanectví jiné legitimace než této, odpadne, nebudou-li mít veřejnosti co říci. Parlament bude také zbaven úmorných řečí, neboť až dosud u nás mluvit v parlamentě znamenalo řečňovat (totiž číst) nejméně půldruhé hodiny. Většina poslanců neumí mluvit a proto si připravuje řeči jednou za půl roku a pak se musí vypovídat ze všeho, co se za toho půl roku nashromáždilo. Ti, kdo mluvit nedovedou, ztropili ve sněmovně proti tomuto ustanovení nejvíce rámusu, a kdo ví, neskončí-li se všechna dobrá snaha ještě nějakým neslaným a nemastným kompromisem.

Sympatická novinka je také v tak zvaném prvním čtení. Aby se pořád neříkalo, že parlamentní plenum je jenom dekorace k jednání ve výborech, kde je všechno těžiště práce, má se o každé nově podané osnově zákona, dříve než bude přikázána výboru, provést stručná debata v plné schůzi.

Každá strana může ústy jednoho řečníka povědět, co si o navrhovaném zákonu myslí, jaké by v něm chtěla mít změny, a jednání výborovému se tak má dát jakási direktiva. Škoda, že tato dobrá snaha byla trochu pokažena tím, že předsednictvo sněmovny je jednak oprávněno usnést se, že o některých osnovách první čtení provedeno nebude a že se má první čtení provadět teprve v některé z pěti schůzí po podání osnovy. Buďte tu vždy nebezpečí, že se předsednictvo bude vymlouvat na naléhavost, nedostatek času, jen aby první čtení mohlo být odstraněno u zákonů politicky závažných, o nichž nebudou chtít strany přiznat barvu dřív, dokud nebudou mít nějaký výborový kompromis a u nichž by první čtení mělo právě největší cenu.

Naprostě nedostatečná jsou však nová ustanovení, známá už z denního tisku o pokutování lajdáckých poslanců a o jejich zbavování mandátů, ustanovení, jimiž se má zvednout návštěva zákonodárců v plných schůzích sněmovny nebo senátu. Jediný prostředek, tak říkajíc mechanický, to jest stanovit minimální presenci, za níž je sněmovna schopna jednat, navržen nebyl. A přece by bylo tak jednoduché říci, že nebude-li v zasedací síni dejme tomu padesát poslanců, není sněmovna schopna jednat. Mají to ve stanovách každého baráčekového spolku, když ani nemluvíme o obecních zastupitelstvech a jím obdobných sborech samosprávních, proč by to nemohla mít i sněmovna a senát? V této věci, myslíme, byli páni zákonodárci přistiženi nejmakavěji, že jim nejde ani tak o reformu, jako o tu kost, na které by mohlo veřejné mínění hlodat. Zde se koaliční poslanci ukázali být k sobě velice ohleduplní, ačkoliv měli být především přísní k sobě, když dovedli navrhnout tak ostré tresty na opozici a obstrukčníky. V ustanoveních o presenci mělo být vidět, že se poslancům vládní většiny a největších našich politických stran jedná o reformu skutečnou.

Ale konec konců nejde jen o tu presenci násilně sehnanou a pokutami vynucenou. Jde především o skutečnou parlamentní práci, o zájem poslanců na sněmovním jednání — a to všechno se nedá nařídít nějakým kázeňským řádem. Tu by se musel změnit od samého základu celý systém: Schůze plena by nesměly být jen prázdnou reprezentací a řeči v nich mlácením prázdné slámy. Ve schůzích by se muselo debatovat a ne jen řečnit, museli by tam docházet ministři a zasahovat do debaty, vysvětlovat, podávat informace, obhajovat sebe a své úředníky, zodpovídat se z určitých činů atd. Poslanec by musel vědět, že půjde-li za sněmovnu, něco tím ztratí. Muselo by se tu zápat o názor, o stylisaci i obsah zákonů, přesvědčovat jeden druhého, pak by byla presence vždy zajištěna. Že se však o takovou reformu nejedná, bylo vidět při posledním prohlášení ministra spravedlnosti, když odpovídal Hitlerovi na jeho kritiku brněnského procesu s Volks-

sportem. V každém řádném parlamentě by takové prohlášení člena vlády muselo být předneseno v plné schůzi sněmovny a ne někde za zavřenými dveřmi ústavně-právního výboru před čtyřřadvaceti a možná že ještě méně poslanci. Odmítá-li vláda zasahování do vnitřních věcí státu ze zahraničí, je to jistě jedinečná příležitost pro parlament, aby ukázal, jak dalece s vládou souhlasí a jak sám je takovou neslušností zvenčí dotčen.

Po bedlivém přečtení reformních návrhů vidíme, že se tu má měnit, zlepšovat a obrozovat jen zřízení a ne živí lidé, kteří tomuto zřízení dodávají život. A tu musíme být po patnáctileté zkušenosti přímo prosáklí nedůvěrou. Ze zřízenců politických stran se neudělá žádným jednacím řádem tribun lidu. Z držitelů mandátů nelze žádnou novelou udělat poslance. Lidé, kteří si mandát nevybojovali, ale dostali ho od výkonného výboru jako remuneraci za vzorné chování, ti se ani ve zreformovaném parlamentě nezmění v bojovníky za ideu a politický, hospodářský, sociální a kulturní názor. Poslanci, kteří neznají ve svém jednacím řádu jiného trestu než hmotářské odnětí diet, nemohou změnit parlament v kolbiště ducha. Kdo si zvykl — a při vydržování mandátu z volebního období do volebního období je snadno si zvyknout — na parlament se dívat jako na utrácení času a zdržování od činnosti intervenční, sekretářské, odborářské, novinářské a co všechno poslanci dnes musejí pro stranu za mandát dělat, ten parlament nepředělá ani pomocí nejideálnějšího jednacím pořádku. bd

poznámky

Zase nic pro mladé

Na schválení ministerské rady čekají směrnice pro pensionování státních zaměstnanců a o přijímání zaměstnanců nových. Oddávala-li se nezaměstnaná studovaná mládež nějakým nadějím, že konečně bude odvoláno usnesení vlády, nepřijímat do státní služby žádný dorost, bude zklamána. Místa pro mladé lidi jsou i do budoucna uzavřena — tak ty dlouho připravované směrnice dopadly. Zatím co se vláda v nich mazlí s přesloužilci a určuje pro všechny staré byrokraty nejrůznější ohledy a ochrany, je náramně přísná na nezaměstnanou mladou inteligenci. Má se prý pamatovat na únosnost státní pokladny při překládání do pense, ale hlavně na to, aby nějaký pan sekční šéf nebyl nijak zkrácen na odpočívých požitcích, až půjde do pense, což znamená, že do ní může být dán teprve tehdy, až má zúplna vyslouženo, ale noví úředníci se mohou přijmout teprve tehdy, je-li v úřadě neobsazeno deset procent systemisovaných míst.

Tímto způsobem mají být napraveny hříchy politických stran, které usadily ve státních úřadech každého zasloužilého agitátora a dělaly to tak dlouho, až najednou máme tolik úřednictva, že nikdo neví, co s ním. Takovým opatřením chce vláda snížit počet státního úřednictva o deset procent a domnívá se dokonce, že to činí bezbolestně, když při tom chrání staré byrokraty. O bolestech mladých jakoby nevěděla. Nikoho při tom nenapadá, že se tím zproletarisuje několik ročníků vysokoškolských a středoškolských absolventů, že takhle se dělají z mladých lidí komunisté a fašisté. Ničím jiným, neklamme se.

Deset procent systemisovaných míst má zůstat neobsazeno. Ale proč se ta místa vůbec systemisovala a dokonce resystemisovala? Dělalo se to teprve před několika málo lety, což tehdy se o tom nevědělo, že máme úřednictva mnoho? A nejpikantnější při tom zůstane, že se tu blamuje vláda, ačkoliv by měla nechat blamáž panu sekčnímu šéfovi dr. Fi-

scherovi, který byl autorem systemisace i resystemisace a teď je autorem i těchto směrnic, které vláda vzala za svůj návrh. Úředníkovi, který má tak málo prozíravosti, měla vláda jeho blamáž nechat a ne ji vážně projednávat; snad by byl trefil někdo sestavit takové směrnice, a věříme, že i s větším citem pro dobu a její potřeby. Budou-li směrnice, tak jak vyšly z porad personálních ministrů, přijaty, neubrání se nynější vládnoucí lidé výtece, že zkazili život většině mladých lidí, vstupujících do praktického života v letech 1930 až 1935, neboť tak dlouho to bude asi trvat, než odejdou všichni ti privilegovaní stařešinové našich úřadů do pense a než bude deset procent systemisovaných míst neobsazeno. A hlavně se neubrání pravdě, že stáří chrání stáří, přesloužilci političtí přesloužilce byrokratické. V. r.

„Nástup pracujících“ to zase jednou vyhrál

Bohužel jen na řečnické tribuně 12. května 1933 v Plodinové bursy o 20. hodině na diskusi „jak bojovat proti fašismu“; svolavatelé prof. Krejčí a Vl. Vančura. Vítězství bylo hladké, bez krve a střelení, tak nějak proti všem našim předstávám o bitvách a bojích, které se vyhrávají. Fakt je, že jsme to za tři hodiny fašismu několikrát natřeli a „nepřátelé zalézali — patrně — do děr“ (pan Kalandra). Byl to jeden z nesčetných triumfů, kterých se dožívá dělnictvo denně v Rudém právu. Myslíte na pochoduující ozbrojené dělníky, kteří přejímají vládu nad „tímto státem“; tak nějak se to aspoň píše. Ale copak si to o nás beráncích představujete; přece stačí tučný titulek, nebo jak tomu bylo 12. května — revolučně pozdvihnouti hlas a vztáhnouti symbolicky ruku. Zvlášť dlouhý ukazováček Závíše Kalandry se velmi pěkně vyjímal a doprovázen výbojně chraptivými zvuky: „Oni chtějí demokracii... říkají tomu vláda lidu... Zalezte do děr, nepřátelé dělnictva, zalezte do děr!...“ byl s to, aby misty dojmál. Krásně, řeknete. Učíníte sice maličkou výhradu, že by se neměl komoliti pojem demokracie, ale což pak nevíte, že se dáváte chytit na buržoasní podfuk?

Jihla mi duše a srdce mi prudčeji bilo, když jsem — až na dvě, tři výjimky — slyšel od každého, kdo si v diskusi ulevil, jak ve finále své řeči pateticky věští konečné vítězství všech pracujících a socialismu. Můžete namítat, že Amos Komenický také prorokoval tak někdy před třemi sty lety rok 1918 a že jsme nepřišli poslouchat věci, které jsou každému socialistovi známé a jasné, že jsme se měli dovědět „jak bojovat proti fašismu“. Na tyhle výtky ani nemrknou a klidně vás usadím: co vy byste všechno nechtěli; buďte rádi, že máte aspoň naději do budoucna! Ani profesor Zd. Nejedlý, který se zpravidla vždycky ptá, „co s tím, kam s tím a jak dál?“ nic určitěho nepověděl. Ostatně právě si vzpomínám — na konec přece jsme se dověděl, jak do toho. Totiž: nepřátelstvím a nenávisťným bojem proti německé říšské sociální demokracii, která chudinka sama jest hezky na zemi. Přírozeně, že se s ní svezou naši sociální demokraté. Správně hádáte na autora pana Kalandru, jenže on nebyl sám. Tu máš — řeknete a překvapením zamžikáte — tohle už čtete řadu let v Ru d é m p r á v u a stejnobarevném večerníku; proč vás tedy Vančura a Krejčí namáhali do Plodinové bursy? Omlouvám je, že za hrdinu pana Závíše nemohou, že asi pan Závíš zapomněl, že neseďí v redakci a t. p.

Resumé diskusního večera není věru nijak skvělé. Jména osobností jako Krejčí, Vančura, Kroha, Kopta, Nejedlý, Beneš, Halas a j. naprosto nemohla odklidit trapnost, s jakou diskuse končila. Krom Vančurova protestu proti reakčnímu omezení svobody tisku jediný, aspoň trochu konkrétní podnět vyšel od spisovatele K. J. Beneše na vytvoření protifašistického výboru, který by hledal cesty protifašistického boje a který se snad znovu pokusí zjednat jednotnou frontu socialistů. Ostatní diskutující se většinou spokojili analýsou fašistických hnutí a protestem proti jejich barbarství.

1. Nedověděli jsme se, jak potírati falešný kult úzkého vlasteneckého regionalismu, který natropil mnoho zlého v politice i hospodářství, a který přece jest nejlepším agitačním prostředkem našich fašistů.

2. Nic nám v pátek večer neřekli o tom, jak máme konečně zarazit kult bohatství a zámožných lidí; u nás se dodnes měří všechno jen a jen penězi. To jest jedna z velkých příčin, proč dnes t. zv. malá buržoasie, zasazená proletarisací, hrne se do organizací fašismu, ismu to myšlenkově sterilního a dosud ze všech nejduchaprázdňějšího. Střední stav se má dnes vrátit k proletariátu, z něhož vyšel. Ale on jím pohrdá, protože podle něho ten jest nejlepším člověkem, kdo uměl získati hodně peněz způsobem jakýmkoliv.

3. Nijak nám neporadili, jak zamezit přímou vy-

chovu k fašismu ve škole, rozhlasu a filmu. Jak mnohem bojovnější jest reakce, která se nedávno opovážila přijít s návrhem, aby byl konfiskován Olbrachtův „Nikola Šuhaj“, která si dělá v rozhlasu večery à la Před sv. Jirím (Stříbrným), aranžované Karlem Hašlerem, ve filmu točí takové „Pisničkáře“, kteří „s úspěchem procházejí po vlastech českých“ a kteří nikam jinam nevedou než do laskavého klína našich vlastenců z „národní oposice“.

Nestačí jen opovrhovat maloměšťáky a říkat o nich, že jsou „typičtí nositelé všeho zmatku ideového“ (Nejedlý), nestačí jen protestovat proti návrhům na konfiskaci Olbrachta (Vančura); socialisté nesmějí být v defenzivě. Musí postavit, popularisovat a prosazovat v l a s t n í a k c e, v kultuře i hospodářství. Osudná chyba by byla podceňovat vlivy pahodnot. Právě v pátek jsme čekali, že se dozvíme něco o chystaných výbojích socialismu. Jméno Vladislava Vančury nás opravňovalo k nadějím. A zatím — nic se nestalo.

Fr. Rozsypal.

Boj ve vzduchu

Německo strhlo rozhlas do své vášnivé a útočivé agitace; také SSSR. zesílilo agitační sílu svého rozhlasu úměrně počtu nových kW; o rozhlas se bojuje v Rakousku; jednotlivé stanice se ruší, aby paralysovaly svoji činnost; jindy spolu polemizují. To vše poznovu ukazuje, že technika není takovým vinníkem, za jakého ji chtějí prohlásiti ti, kteří věří, že technika má velkou část viny na dnešních sociálních a hospodářských zmatech společnosti. Rozhlas jest krásná věc; jeho zneužívání k politickým bojům, k hlásání rasové, národnostní nenávisti ukazuje, že chyba jest v lidech, kteří nedovedou vymoženosti technických využití ku prospěchu společnosti. U nás se toto zlo trochu obrátilo v dobrou věc; vynutilo si, aby i náš rozhlas si vážně všiml státně politických potřeb a aby byl vrážděn do služeb propagandy státu. Jestliže význam rozhlasu pochopilo hitlerovské Německo, jestliže jeho vliv ocenilo sovětské Rusko, musí i demokracie využítí velkých možností, které jí přináší rozhlas. Tak došlo v rozhlasu k projevům ministrů Détera i Spiny.

Ohlas těchto projevů ukázal, že i u nás jsou lidé, kteří nedovedou význam rozhlasu posuzovati jinak než pod zorným úhlem malé politiky. Ukázal to zejména ohlas projevu ministra Spiny. Největší nespokojenost projevil s tímto projevem tisk posl. Stříbrného a to vedlo k tomu, že i „Národní listy“ překypovaly vlastenectvím a rozhořčením, zejména když Spina se dotkl otázky samostatné vysílací stanice pro naše Němce. „Nutno rozhodně protestovati proti tomu, aby německé obyvatelstvo bylo stavěno na roveň čl. národu.“ Bylo by dobře, kdyby jednou „Národní listy“ jasně řekly, jak vlastně máme s našimi Němci zacházet. Ublížovat jim jistě nechceme. To doznají i „Národní listy“. Nechceme-li však, aby německé obyvatelstvo bylo stavěno na roveň čl. národu, chceme tu nějakou nerovnost. V čem? O jaká práva má mít méně u nás Němec podle „Národních listů“? V čem se prakticky má projevovat tato nerovnost mezi Němcem a Čechem u nás?

Závažnější jest otázka německé vysílací stanice u nás. Politicky jest tato otázka pro rozumné lidi jednodušší než s hlediska technického. Shodneme se jistě v tom, že v rozhlasu nutno dáti Němcům, co jim patří. Podle jejich počtu i podle jejich počtu mezi radioposluchači. Pro to mluví i skutečnost, že máme jistě zájem na tom, aby Němci poslouchali naše stanice a ne stanice zahraniční. Byli to čeští hraničáři — tedy lidé, za něž se tak rádi schovávají naši vlastenci — kteří doporučují, aby pro naše Němce se postavila samostatná vysílací stanice. Ale právě o této věci — o samostatné vysílací stanici pro Němce — nemohou rozhodovati jenom ti, kdož mají zájem na sblížení Čechů a Němců. Tuto otázku — i když ji chceme posuzovati pod zorným úhlem národnostní rovnosti a spravedlnosti — musíme posuzovati i s hlediska rozhlasového a technického. Jestliže protáhlost státu velmi komplikuje některé otázky výstavby naší rozhlasové sítě, jest otázka samostatné vysílací stanice pro Němce ještě komplikovanější. Nejlépe pracuje vysílací stanice, když má svoje posluchače hezky v kruhu kolem sebe. Ale Němci bydlí v dlouhém, několikrát lomeném pásu pod pohraničními horami. Dáme-li tuto stanici do některého ze severních měst, zasáhne jen část našeho německého obyvatelstva, a čím její energie a také slyšitelnost bude větší, tím více bude zasahovati do českých krajů, kde tedy energie stanice přijde nazmar. Také otázka vysílačky v Praze pro Němce není tak jednoduchá. Otázku Němců v rozhlasu bude tedy třeba řešiti snad jinak než samostatnou vysílací stanicí, a snad bude možno tuto otázku řešiti s daleko větším zdarem v rámci další výstavby naší rozhlasové sítě, která dosud ať v historických zemích, ať zejména na Slovensku a P. Rusi

nemůže býti považována za konečnou, již také proto ne, že neustále se mění předpoklady, na kterých jest možno a nutno budovati stavbu rozhlasové sítě.

V. G.

Nový kurs v sovětském filmu

Deset let už žije sovětský film z úvěru, který si získal roku 1923 svým „Potěmkinem“, „Matkou“, „Deseti dny“, „Bouří nad Asií“ a několika dobrými filmy pozdějšími. Pět let už tento úvěr není podložen žádnými pozitivními hodnotami. Za takových okolností počne se i solidně založený kredit viklati. Stále ještě cítíme v sobě několik oněch starých a velikých dojmů z ruské kinematografie, i když zavanou jen tu a tam z některé scény nevýbojných filmů slabých následovníků. Konečně však přece jen máme právo požadovati zase jednou skutečné dílo, nemáme-li docela přejíti do střízlivého rozčarování.

Tato rozčarování nám však sovětský film stále soustavněji přináší. Stále ještě využívá sovětský film v posudecích měšťáckého světa svého zvláštního postavení, v němž se všechno, co v něm najdeme, vykládá jako t v ů r č í ú m y s l. Nalézáme stále ještě: ú m y s l n o u š e d' námětů, ú m y s l n ý nedostatek poent, z á m ě r n o u absenci ústředního děje, stále ještě tlumočíme tato díla jako plánovitě stavěná proti všem dosavadním estetickým pravidlům, úmyslně připodobněná spíše politickým traktátům než uměleckému dílu, a říkáme, že mají naschvál čítankovitě nanášeno bílou a černou barvu do strohých kontrastů v povahách, v motivech, v ideologii. O filmu „Pěti letý plán“ jsme říkali, že je sice roztržitý, fotograficky i námětově nestejnorodý, že je zřetelně sestaven z celého množství rozličných příležitostných přírodních i reportážních dokumentů, že však nám v celé té chaotické nesmírnosti ukazuje i zmatenou nesmírnost říše, v níž vznikl. O filmu „S a m a u p r o s t ř e d b í l é s m r t i“ jsme psali, že je programním dílem propagačním, jež ukazuje civilní heroism mladé učitelky v severosibiřských tajgách, do nichž přináší útok kultury a civilizace, a všechna laciná symbolika, všechna naivnost v užívání zvukové techniky, ta celá snadnost a primitivnost děje nám odpovídala propagačnímu účelu díla. V „T i c h ě m D o n u“ jsme našli krásu lidových typů i přírodní scenerie, viděli jsme, že tento film jde až k pramenům filmového tvoření, k naturalistickému dokumentu, k psychologicky rudimentární situaci, ke spontánnímu lidskému materiálu, s nímž byly vytvořeny dosud nejúčinnější devadesátiminutové podívání, zvané filmy: nevytýkali jsme tomuto filmu proto, že opakuje již jen to, co řekla „Vesnice hřichu“ dříve a prostěji a jasněji. Na „C e s t ě d o ž i v o t a“ jsme našli krásu sociálního námětu, ušlechtilost ideologie, jež je plna víry ve zdokonalení a zušlechtnění člověka poctivou řemeslnou prací, ocenili jsme odvahu tohoto díla, neskrývati své pedagogické cíle, hodnotili jsme jeho reportážní sílu, s níž dobře korespondovala v kvalitě špatná fotografie, připomínající týdenní žurnály; a když tu bylo mnoho čítankově primitivních scén, a když tu byla uprostřed lesa loupežnická hajda s bandity a lehkými holkami par excellence, tak jako v pohádce, a když dobří byli jen docela ušlechtilí a zlí jen docela černí hanebníci, pak se dalo i všechno tohle ospravedlniti výchovným cílem filmu, jenž musí počítati s naivními diváky a ukazovati vše jasně a nesložitě. Také se „Z á p i s k y z m r t v ě h o d o m u“ se dalo diskutovati: zaujímaly mužně a přímo zamítavé stanovisko k velikému zjevu umělecké historie své země, byl to ideologický soud nové doby nad starým autorem, který byl otevřeně negativní, a touto přímostí pochopitelný: materialistická přítomnost nemůže potřebovatí rozměkčujícího a rozleptávajícího analysování závratných podvědomí, nemůže podporovati útek do nebezpečné mystiky věčného pravoslaví. Všechna nesourodost tohoto díla, střídání hezkých nápadů, lyrických míst přírodních, efektních prostředí a nezapomenutelně dramatických výjevů s nudnými rozpravami a lacinými proroctvími konstruovanými ex post o příštím vědeckém socialismu, k němuž se má socialismus dnešní jako alchymie k chemii, všechno to se dalo vysvětlovati jako stylový úmysl.

Vykládati film o „L e d o b o r c i M a l y g i n u“ ještě jako úmyslný výboj nového terénu uměleckého, jako stylový úmysl a přinos nové umělecké formy — to vyžaduje však už slušné shovívavého sebezapření. Stojíme-li nad tímto filmem, jenž se sice liší od gros celé ostatní evropské tvorby svou podivností a nezvyklostí, nebudeme už docela upřímně přesvědčeni o tom, že tohle míchání Grand-Guignolu a cestopisné reportáže, že tohle přinášení praobyčejných hrůzostrašných scén, fičických větrů a pranebezpečných situací rekonstruovaných ležerně a v primitivním ateliérovém zákoutí, že tohle věčně deklamování starožitných herců v laciných skečových vloz-

kách, v nichž kamarádi odstřelují kamaráda, jenž kradl z hladu, v nichž šílení davové vyjí a chechtají se, v nichž umírající přednáší a pozůstali mu jako v operě prozpěvují chorál — o tom o všem nebudeme už přesvědčeni, že tu jde skutečně o stylový úmysl. Z toho všeho už vyčuhuje zřetelně bída, nedostatek invence, lajdáctví, které se spokojí dvěma sty metry skutečně natočenými na Malyginu při jeho setkání se Zeppelinem, a k tomuto kousku týdenního žurnálu se neostýchá přidati dva tisíce metrů mizerné ateriérové omáčky, aby věc vystačila na celovečerní film, v důvěře, že se to dá přece jen prodati i takhle do udivené Evropy.

Nový kurs sovětského filmu v nás nebudí tolik shovívavé důvěry, a to má velmi špatné následky i při retrospektivě. Co se dalo vysvětlovati tvůrčím úmyslem, bude se nám zdáti už jen ctností z nouze. Jakmile jsme jednou ztratili důvěru, jakmile zmizel úvěr dávno již žádnou pozitivní hodnotou nepodložený, jakmile přišla nedůvěra, zda se ještě objeví ta očekávaná a slibovaná veledíla — zjeví se nám i celý ruský film posledních pěti let už jen jako zakrývaný bankrot. „Pětiletka“ byla slabá, „Sama“ nebyla dobrá, „Tichý Dón“ nic nepřinášel, „Cesta do života“ neodstranila všechna zklamání, „Zápisky z mrtvého domu“ měly pramálo dobrého a „Ledoborec Malygin čili Přemožitelé temna“ už docela padá do temnoty.

Nový kurs v ruském filmu zůstal programním slibem. Dáme se rádi přesvědčiti novými díly, že úpadek ruské produkce je jen dočasný. Ale nebudeme už příliš důvěřovati tomu, kdykoli se špatné současné sovětské filmy budou odvolávati na veliké předky.

Otto Rádl.

politika

Emigrant se dívá na Německo

I.

Je na čase, aby se člověk podíval na skutečnou situaci v Německu se stanoviska Němce, který není ani marxista, ani Žid. Cítím to tím nutkavěji, poněvadž nyní již prožívám druhý měsíc ve vyhnanství v Československu a velice zřídka jsem četl takové ocenění událostí, které by při vážné úvaze obstálo. Většina kritiků si práci velice usnadňuje: komunisté obviňují sociální demokracii, že držela fašismu třmen, a naopak. A oba tábory opět hromadí jed a žluč nad „hnědými bandami vrahů“, které nabyly vrchu. Židé vidí — což je ostatně snadno srozumitelné — pouze sebe a svůj politováníhodný osud a všichni dohromady nepochopují stále ještě, jak to vše takřka přes noc se na ně přivalilo. Právě v takových dobách, jako ty, které prožívám, jest jednotlivcům nakloněn souditi zcela subjektivně, zevšeobecňovati osobní zkušenosti, převáděti soukromé sympatie a antipatie ve všeobecnou platnost a přistupovati tedy k úvaze o situaci s míněním předem pojatým. To však vede vždy k falešným úsudkům a k nesmyslnosti. Právě politik, který v nepokoji a neklidu má udržeti chladnou hlavu, musí se zdržeti úvah takového druhu. Ani vášnivě nadšených, ani divoká nenávist druhých, ani hnusný konjunkturismus třetích nemůže vésti k jasnému poznání toho, co jest a co se děje, nýbrž hluboký pohled do pozadí po stránce politické, hospodářské i psychologické a aspoň relativní srovnání s podobnými událostmi historickými. Kdo tak postupuje, pozná příčiny a osud dnešní diktatury v Německu.

II.

Zůstaňme především na okamžik v oblasti politicko-historické. Právě zde je pro Němce neobvykle nesnadno, aby viděl jasně. Od 16. století postupuje německý národ touha po národním sjednocení. Již Ulrich von Hutten, Thomas Münzer a o sto let později velký Valdštýn snažili se uskutečnit toto sjednocení, avšak ztroskotávali vždy opět na sobeckosti

německých knížat a svobodných měst. Kdežto Anglie již za dob královny Alžběty provedla své sjednocení, kdežto francouzští králové, podporováni geniálními státníky, jako Richelieu a Mazarin, tuze a energicky provedli dílo centralisace a železnou rukou srazili k zemi své vasaly, načež pak francouzská revoluce sjednocení národa korunovala, kdežto Petr Veliký odstranil velká knížata a bojary jedem a popravami, kdežto i sama Itálie pod Cavourem a Garibaldim odstranila malé státečky, v Německu trvala bída státní roztržičnosti ve skutečnosti vlastně až do doby, kdy Hitler převzal úřad. Protinárodní dynastická šílenost německých knížat, říšských hrabat a svobodných měst, kteří vesměs zastupovali pouze svoji ješitnost a svůj egoismus, nikdy však zájem národa, to vše bránilo sjednocení. Hutten bídne zašel, Valdštýn byl zavražděn, Josef II. zemřel hluboce zklamán. A kdežto ostatní státy evropské zkvétaly v mocné národy, poskytovala mapa Německa směšný pohled roztrhané země. Dvakrát stal se náběh změnit tento groteskní stav — avšak po každé bylo docíleno pouze částečných výsledků. Veliký Korsikán zrušil škrtnutím péra na dvě stě takových trpasličích států, avšak z důvodů své politiky rýnského spolku neučinil konec se všemi. Po druhé vymazal sice Bismarck z mapy jedno království (Hanoversko), jedno kurfirstství (Hessen-Kasselsko), jedno vévodství (Nassavsko) a jedno svobodné město (Frankfurt), avšak opomenul zrušiti takové miniaturní státy jako Schaumburg-Lippe, Lippe-Detmold, Anhalt, Waldeck, durinské státy. Na tom ostatně má i Vilém I. značnou část viny, kterého z dynastických důvodů bylo těžko pohnouti k tomu, aby toho neb onoho knížete zbavil trůnu. Vůbec vidíme, že zvláštní zájmy knížat a jejich sobecká solidarita byly nejtěžší a nejhorší překážkou německého sjednocení.

Bylo by možno se domnívati, že toto nešťastné vladaření malých států by bylo musilo vzíti konec, když v listopadu 1918 německá knížata a knížátka se skácela se svých trůnů. Skutečná revoluce byla by bezpochyby jediným škrtem pera odstranila toto nesmyslné hokynářství malých států. A byla by už tímto činem si získala trvalé a historické ceny. Avšak nebyla to především právě žádná revoluce, neboť když při velikém záchvatu německé mdloby z rukou nedůstojných skutálela se vládní moc do uličních příkopů, nebyla znovuzřízena žádným velkým revolucionářem a žádným státníkem velikého formátu. Nikoliv. Malí lidé bez tradice s marxistickým hlediskem, dávno překonaným, lidé, kteří o historických silách, hýbajících světem, neměli ponětí, pánové Ebert, Scheidemann, Braun atd. uchopili se vlády a posadili se prostě do opuštěných židlí německých knížat. Tu se stal na př. v Brunšviku krejčovský pomocník Menges ministerským předsedou, jsa podporován porodní bábou jakožto ministrem vyučování, v Anhaltě ujal se vlády soudruh Peus, a podobně to šlo ve všech německých státech. Celé Německo. Bylo to snad spojení národa? Co bylo sekretáři strany p. Schulzemu do toho, jestliže mohl na př. v knížetství Schaumburg-Lippe se státi ministrem? Nejhrubší materialismus a nejubožejší koalici hospodářství a honba na místa, to byly výsledky. Knížata byla zahánána, avšak z kapes hladovícího lidu byly jim placeny ohromné sumy odstupného, a jejich státy byly vedeny dále, jako by se nic nebylo stalo.

Avšak před očima německého lidu klesl sen o jednotě říše, a viděli jsme, kam vývoj nakonec vede. Bavorsko trvale se vzpíralo říši a hrozilo opět a opět odpadnutím, v Berlíně stály proti sobě téměř trvale dvě vlády, pruská a říšská, volby v nepatrném Lippe získaly významu pro celou říši.

Jedno jest jasno. Cesta, která byla nastoupena 9. listopadu 1918 a ještě více cesta dne 11. srpna 1919, nebyla správná. Byla vytvořena ústava — nejsvobodnější na světě — avšak byla vytvořena pro národ, kterému se pro ni nedostávalo

předpokladů, pro národ, který byl teprve ve vzniku a který po staletí byl držen daleko od vši politiky. Nikdy neměl německý lid příležitost, aby se politicky uplatnil. Hohenzollerové, Wittelsbachové, Wettinci — ti všichni svým poddaným nikdy neposkytli ani špetky práva spoluúčasti a těmto rozeným poddaným, jimž svoboda musila být něčím neznámým a cizím, bylo dne 9. listopadu 1918 dáno právo sebeurčovací, které jim ovšem korupčními stranami zase bylo zfalšováno. Ústava ze dne 11. srpna 1919 nebyla nikdy živým útvarem, nebyla nikdy masem a krví svého lidu, jako na př. ústava francouzská nebo anglická, které byly vybojovány krví a životy nejlepších lidí svých národů. Nikdo v Německu nebojoval o německou ústavu, kterou vymyslel vzdělaný židovský intelektuál prof. Preuss ve své tiché studovně, člověk, který právě tak málo rozuměl německému lidu, jako lid nerozuměl jemu a jeho dílu. Rozumově studena je tato ústava, znamenité je to dílo mozkové práce, ale není to mozek německého lidu a není to duch tohoto lidu — a proto zůstal tento lid chladným vůči této ústavě, nikdy na ní nebral vnitřního podílu, ani na republice, která na této ústavě byla vybudována. Podívejme se jen na radost, s jakou slaví francouzský lid svůj národní svátek, na radost, kterou osvědčují Američané při svém národním svátku. Kdy napadlo širokým masám německého lidu slavit tímto způsobem 11. srpen, den, kdy mu byla dána republikánská ústava? Byla nazvána nejsvobodnější ústavou světa — ale náš lid ani nechce být tak svobodným, jak si to výrobci ústavy vymysleli, neboť chtěl mnohem spíše rozřešení své těžké hospodářské nouze.

III.

Tím přicházím k druhé části své úvahy: k hospodářskému pozadí dnešního dění německého. Uvažme: lid, který až do války měl kvetoucí hospodářský život, lid, jehož obchod ve světě konkuroval s obchodem anglickým, jehož průmysl byl nejvyspělejším na světě, lid, který po celou válku svojí vlastní vládou byl obelháván systematicky o své pravé situaci a který pak po vojenském zhroucení, které přišlo jako blesk z jasněho nebe, byl t. zv. revoluční vládou znovu oklamán, neboť mu byl slibován život ve svobodě, práci a kráse, tento lid viděl se náhle bez vedení, vydána bouří nezaměstnanosti, inflace, racionalisace, deflace a hospodářského úpadku. Jeho vlády byly po dobu 14 let příliš zbabělé, aby mu přiznaly pravdu o situaci Německa, neboť se bály ztráty svých stran při příštích volbách. Také ony lhalý a deklamovaly fantasticky o stříbrných pruzích na hospodářském obzoru. Netroufaly si vzít latifundie nenasytným junkerům, házely do hrdel hyenám těžkého průmyslu miliony z Porurí, dovolovaly jim racionalisaci jejich podniků, čímž znovu byly vytvářeny statisíce nezaměstnaných dělníků a zaměstnanců. — Výsledek byl, že kupní síla mas znovu klesala, že nové miliony ze stále se zmenšujícího počtu pracovníků musily být vydržovány. Kapitály hospodářství rázu Stinnesova, Thyssenova a jejich druhů podnikaly na účet německého lidu lupičská tažení, jedno za druhým a ponechaly nezaměstnané veli-komyslně státu. Ostatek opatřili lupiči bankovní rázu Jakuba Goldschmidta, Guttmanna, Wassermanna, Stausse a jiných. Zničili střední stav právě tak, jako špatné hospodářství státní a průmysl ruinovaly dělnictvo. Devět milionů nezaměstnaných má nyní německá říše na starosti. A nikdo se dosud neodvážil odraziti knížatům, junkerům a bankérům ruku z hrdla německého lidu. Nikdo se neodvážil říci německým dělníkům, že německé obvodové průmyslové a velké části jsou zasvěceny zániku, poněvadž za války odbytové trhy v zámoří byly ztraceny, ježto i nejexotičtější země si vytvořily samostatné průmysly. Nikdo se neodvážil opakovati tomuto lidu hroznou pravdu Clemenceauovu, že pro Německo za starého hospo-

dářského útvaru jest 20 milionů jeho obyvatelů přespočetno. Aby však byla zavedena nová forma hospodaření, forma plánovitěho hospodaření pro každý případ, k tomu nedostávalo se sociálním demokratům a odborovým organisacím odvahy a odpovědnosti, a také komunisté osvědčili se jako ubozí frázisté ve službě cizí státní moci.

Marně vzhlíželi hladovějící nezaměstnaní, zoufalí příslušníci středního stavu, upadající obchodníci ke státu a k existujícím politickým stranám. Nedostalo se jim pomoci. Bez plánu živořila vláda za vládou, zachraň se kdo můžeš, to bylo všeobecným heslem, a toto heslo korumpovalo postupně stále širší kruhy lidu.

IV.

Tím přicházím k psychologické stránce revoluce r. 1933. Byla v podstatě napájena oněmi dvěma proudy, o nichž jsme se zmínili v předcházejících dvou odstavcích. Jeden proud, to jsou zoufalí, národně smýšlející lidé, kteří dosud marně se snažili dosáhnouti sjednocení německého lidu a kteří nemohli pochopiti, že kdysi tak mocná a slavná říše má se státi útvarem pro výsměch světa. Neočekávali již nic od výmarské r. publiky a vyhlíželi po něčem novém. Druhý proud, který se přiválil, to byli ti, kteří válkou, dluhy, inflací a přelidněním přišli o chléb, lidé ztroskotaní a zproletarisovaní. Bylo jen otázkou času, kdy se oba tyto proudy, ženoucí se vpřed nenávistí a zoufalstvím, spojí. Pak muselo se Německo rozdělití ve dvě: jedno Německo zklamaných a vyděděných, jež bylo odsouzeno k bídě, hladu a potupě, a druhé Německo, které ještě dostává mzdu a plat a jemuž jeho „hospodářství“ jest vším.

V.

Německá revoluce byla tudíž na pořadu. R. 1918 bylo by bývalo možno ji ještě zachytiti. Nyní však přešla dovnitř, takřka do krve. Záleželo jen na tom, kdo ji zachytí a zorganizuje do kádru a povede k útoku. Tento muž se brzy objevil. Jest neštěstím německého národa, že se jmenuje Adolf Hitler.

Jsem dalek toho, abych vznášel obžalobu proti Adolfu Hitlerovi pro německou revoluci. Musila přijít. Byla osudem. Německo nemohlo se jí vyhnouti. Ale jak přišla a které živly ji vedly, to jest hanbou a potupou německého lidu. Že Hitler při vši své šikovnosti jako organisátor a agitátor nemá potuchy o veliké politice, že při svém groteskním polovzdělání často přímo bolestně působí, to mu nemůžeme ani tak zazlívat. Plukovník Christi řekl nedávno, vyslechnuv jednu z Hitlerových řečí: „Šel jsem do schůze, abych slyšel primadonu, avšak slyšel jsem subretu“. To charakterisuje Hitlera a jeho řeči i chování dostatečně. Ale jak řečeno: není to důvodem k obžalobě. Mnohem horší jest, že se pohybuje ve společnosti, která jest horší a zavržitelnější než kdy jaká společnost jiného státníka nebo revolucionáře. A nejhorší jest, že tuto společnost nemůže setrásti. Všichni zasvěcení vědí, že Hitler bude v témž okamžiku vyřízen, když propustí na př. odporného, mravně i duševně zchátralého hejtmána Röma. Obklopen kruhem společnosti, zamořené homosexuální, sedí vůdce a on, jež poslouchají slepě statisíce nevědomých, jest bezmocným otrokem podobných lidí, jako jest Röm, hrabě Dürckheim, Heines, Baldur von Schirach, vyděrač Streicher, morfinista Göring a mnozí jiní. Jistě lze namítnouti, že to všecko jsou věci soukromé. Avšak není soukromou věcí, jest-liže osud celého národa, ba dokonce mír Evropy jest vydán na pospas zásahům lidí, jejichž citový a smyslový život jest naplněn zženštilou hysterií, perversní brutalitou, šílenou touhou po moci a malichernou pomstychtivostí. Požár říšského sněmu, bestialní surovosti hnědých hord, které mstí i dávné urážky svého milovaného vůdce. To vše jsou konec konců výplody chorobně vzrušené fantazie a jsou prováděny spodinou velkého města za vedení vyvrácených bývalých důstoj-

níků, beznadějných studentů a jiných desperádů, pro které jest jenom jediné heslo: Vstaň, abych si mohl sednouti.

Německo zklamané, zoufalé, kolísající, polo vyhladovělé, zdvihlo se proti ostatnímu Německu. Musilo se tak státi, neboť tolik bídy, tolik tělesného i duševního zla, jaké prožily zástupy, které se sbíhaly v posledních dvou letech do nacionálně socialistické strany dělnické, nebylo tak hned spatřeno. Ale že pozdvížení bylo provedeno pod vedením chorobných, deklasovaných a degenerovaných lidí, to jest tragickým německým osudem. Co v jiných zemích bylo nejvyšším vypětím, nejnádhernejším pozdvížením, to končí v Německu v perversních orgiích násilí. . .

VI.

A přece učí nás dějiny, že revoluce mají vlastnost očistiti se od svých strusek. Německá revoluce není Hitlerem skončena. Má za sebou teprve první oddíl. Elita skutečně nacionálních lidí počíná se již od Hitlera odvracet, aby nebyla zatížena šílenstvím Goeringů, Rustů a Streicherů. Stále více očí se obrací na říšskou obranu a nenávisť, se kterou Hitler nyní postupuje i proti pravici, zaráží i statisíce jeho nynějších stoupců. Miliony jiných jsou zděšeny velíkou pompou ohlášeného „plánu“ z 1. května, který pravděpodobně znamená pro hitlerismus bitvu na Marně.

Není všecko špatné, co tato revoluce přinesla. Ti, kteří jí dokončí, ti kteří přijdou po Goeringovi a jeho společnících, budou moci leccos přijmouti. Ale přítomný režim sám jest nesnesitelný, je to rána pěstí do obličeje Goethova Německa, je to políček celé Evropě.

Německý emigrant.

národní hospodář

O budoucnost čsl. průmyslu

Požádali jsme řadu zástupců našeho hospodářského života, aby se vyjádřili k problému, zda náš průmysl může býti po ukončení dnešní krise udržen v dosavadním rozsahu.

Vážená redakce,

kladete své otázky tak, že svádíte k uvažování v nezdravém směru. Udržení a rozšíření, nebo naopak rušení průmyslové práce je především otázkou lidské vůle. Vůle podnikatelů, vůle zaměstnanců a vůle státníků, dávajících zákony a administrativní podklad hospodářské činnosti.

Trvám na stanovisku, že větší část dnešních hospodářských nesnází, t. zv. „krisi“, jak píšete, jsme si v republice zavinili sami. Vinni jsme všichni, nejvíce však ti, kterým bylo svěřeno nejvíce moci. Naše t. zv. „krise“ neodplyne — jak píšete. Buď ji překonáme prací, nebo v ni upadneme ještě hlouběji, podle toho, jak zorganizujeme v tomto státě podmínky pro výrobu a odbyt zdejší i zahraniční.

Československo nepotřebuje vůbec redukovat svůj průmysl — spíše má možnosti značného rozvoje. Některé obory se ovšem zúží, jiné mohou býti však značně rozšířeny. Možnosti rozvoje československého průmyslu jsou v jeho vývoji ve výrobu kvalitní, velmi ušlechtilou a při tom za levnou cenu. Vzorem je nám tu průmysl švýcarský (optika, mechanika) a zemědělství dánské.

Jsmo státem vnitrozemským. Veškeré výrobky nám zdražuje doprava. Proto

v konkurenci světových států jinou výrobu nežli ušlechtilou v průběhu let neudržíme. Ušlechtilou výrobu v republice může vytvořiti pouze jediná síla: živá soutěž, záměrně podporovaná zásahy státní administrativy. To vyžaduje stále postupné snižování celní výroby průmyslové a zemědělské a rozmnožování podmínek pro odborné vzdělání a odborné výzkumnictví.

Čím je výroba ušlechtilejší, tím více zaměstnává lidí. Ovšem lidí odborně zdatných a vzdělaných.

Nejbezpečnější základ státní existence je svoboda občanů. Skutečné svobody hospodářské dosahují občané pouze odbornou zdatností, již se mohou měřiti s celým světem. Výroba, ať zemědělská, nebo průmyslová, která visí státu na krku a trvá na ustavičně vysoké ochraně, je nebezpečím pro stát a obyvatelstvo. Stát, který udržuje administrativní podmínky pro takovou výrobu, připravuje sebe o moc a sílu a své obyvatelstvo o vyšší životní úroveň.

Kdyby působením administrativních podmínek ztratilo Československo značnou část svého průmyslu, pak by se bylo obávati:

1. Bídy v hornatých částech státu — t. j. asi $\frac{1}{3}$ státu.

2. Trvalé ztráty veřejných příjmů z daní z výnosu průmyslu, cel a dopravy.

3. Trvalé redukce veřejných výdajů na potřeby kulturní, neboť to, co zbude, postačí nejvýše na existenční nezbytnosti veřejné správy.

4. Značného snížení životní úrovně všeho lidu.

Tážete se, jak uživiti lidí, kteří by ztrátou části průmyslu ztratili zaměstnání. V ČSR. je nyní přes 600.000 nezaměstnaných. Počítejme, že se toto číslo zmenší na 300.000. Počítejme, že každý živí asi tři lidi — je to tedy 900.000 lidí. Počítejme, že velmi špatné živobytí, při němž člověk ani nežije, ani neumírá, se dá poříditi za 5 Kč denně (jídlo, byt, oděv). Takové živobytí by stálo ročně pro 900.000 lidí 1.633,500.000 Kč. Nechci ani mysliti v tom směru na jiné veřejné výdaje — které s sebou přináší její následky bídy. Naši republika by se dařilo jako muži, který má běžeti s druhými o závod a má na nohou železnou kouli.

Má-li se obyvatelstvo naší země uživiti a nejen to, má-li si zvýšiti svoji životní a kulturní úroveň, nesmí se nikdo ani na okamžik obírat v republice myšlenkou na redukci průmyslové výroby. Hlavním problémem republiky je vyrábět mnoho a prodávat levně v průmyslu i v zemědělství.

Je třeba, abychom na každého podnikatele, státníka, politika, učence, novináře, krátce na všechny veřejně činné lidi pohlíželi s hlediska toho, jak se staví k tomuto problému, jaké přináší oběti při jeho řešení.

V práci a výrobě na této základně nejen že dobře užíváme veškeré obyvatelstvo republiky, ale udržíme se dobře na světových trzích, na nichž (a jejich surovin) je závislá naše existence jako kulturního státu.

J. A. Baťa.

Nemějte mi za zlé, že neodpovídám přímo na otázky pro anketu Přítomnosti, nýbrž posílám malou samostatnou úvahu.

Předpovědi o budoucím vývoji hospodářském jsou vždycky nebezpečné. Za dnešních úplně abnormálních poměrů, v nichž jakákoli kontinuita, která by snad

umožnila podobné předpovědi, je nahrazena násilnými poruchami, jest zodpovědění vaší první otázky téměř nemožné. Meteorologie národohospodářská je vůbec nebezpečnějším řemeslem, než meteorologie obyčejná, a pravidelně dostavuje se opak toho, co bylo předpověděno.

Přes to soudím, že trvalé překonání krise a tedy odstranění příčin, které ji vyvolaly, nemusí vésti k trvalé redukci celého československého průmyslu. Snad povede k redukci oněch oborů průmyslových, pro něž vytvořily si státy, jimž jsme dodávali, samostatný životaschopný průmysl.

Tyto ztráty, které ve vývoji moderního hospodářství jsou nutné, třebaže pravidelně nastávají pomalým vývojem, je možno však nahradit vybudováním jiných odvětví průmyslových. Soudím tedy, že nemusíme počítat s redukcí československého průmyslu. A nesmíme také s ní počítat, ježto vývoj populace v posledních letech ukazuje naprostou nutnost užití přebytky populační právě exportem.

Upozorňuji na příklad na to, že před válkou stěhovalo se z území Československé republiky na 90.000 lidí ročně do zámoří. Mechanickým uzavřením amerických států před vystěhovalectvím je donucena poměrná část obyvatelstva, aby zůstala doma, a zatěžuje tak pracovní trh. Dále upozorňuji na to, že procento osob výdělečně činných od jednoho sčítání lidu ke druhému neustále vzrůstá, na př. již intenzivním vnikáním žen do výdělečné činnosti. Koncem roku 1931 bylo ze 100 dělníků téměř 40 žen, v oděvnickém průmyslu dokonce 44%. Také prodlužování lidského života vede k nezaměstnanosti starších ročníků.

Mám-li krátce shrnout: Není možno při jenom částečné redukci našeho průmyslu užití 15 milionů lidí, které tvoří obyvatelstvo Československé republiky, a pro něž musíme si opatřovati celou řadu surovin dovozem. Bylo by nutno buď snížit intenzivním způsobem jejich životní úroveň, anebo počítat s tím, že populační tlak najde si ventil jinou cestou.

Podobně jako u nás vede zaslepené znemožnění výměny lidí a zboží, které vystřídalo v poválečné době počínající již světové hospodářství, k nesnesitelnému populačnímu tlaku u veliké většiny evropských států. Poukazuji obzvláště na Itálii, z níž se stěhovalo před válkou do zámoří téměř 400.000 lidí ročně. Jsou populacionisté, kteří vysvětlují přelidněním a vznikajícím z toho populačním tlakem politické a sociální zmatky, v nichž se ocitla většina evropských států.

Dr. E. Schoenbaum,
prof. Karlovy university.

K ct. dotazu dovoluji si Vám pro anketu **P ř í t o m n o s t i** stručně zodpovědětí Vámi kladené otázky.

Ad 1. Trvalá redukce čl. průmyslu, anebo alespoň četných průmyslových odvětví, bude tehdy nutnou, setrvají-li státy při nynější politice soběstačnosti. Pak nutné značná část našeho zdravého a světové soutěže schopného vývozního průmyslu odumře. Podaří-li se však — snad po světové hospodářské konferenci v Londýně — odbouratí umělé překážky zahraničního obchodu a vrátíme-li se k dřívějším poměrům, v nichž se státy spokojovaly přiměřenou ochranou celní, zůstane nám vývozní náš průmysl ve své zdravé podstatě zachován, byť ani pak nebyly vyloučeny určité menší redukce.

Ad 2. V četných výrobních odvětvích tvořil vývoz za hranice většinu odbytu. Tak veliký úbytek odbytu

nelze na tuzemském trhu nikdy plně nahraditi. Dojde-li k uplatnění politiky soběstačnosti na celé čáře, povede to nutně ku všeobecnému hlubokému poklesu životní míry obyvatelstva. Uplatní se tendence zdražení cen, vzroste nezaměstnanost a stane se trvalým zjevem, možnosti výdělečné se zmenší. Mezitím co zdravé vývozní průmysly odumrou, vznikne řada méně dokonalých a draho pracujících výrob, jichž existence bude plně závislou na zamezení cizozemské soutěže. Takovýto skleníkový průmysl by národohospodářsky znamenal řadu nových pochybných investic, poněvadž by byl smeten, jakmile by opět zavanul ostrý vítr mezinárodní soutěže. Poněvadž politický význam státu jest v úzké souvislosti s jeho hospodářskou kapacitou, měl by hospodářský pokles svůj odraz i v politické situaci státu.

Žádná odbytíště není nutno pokládati za definitivně a úplně ztracená, podaří-li se odstraniti hlavní překážky mezinárodního obchodu. Změny v počtu, rozsahu a konsumpční schopnosti zahraničních odbytíšť jsou arciž závislými na celé řadě faktorů.

Ad 3. Tuto otázku nelze stručně zodpovědětí; vyžadovala by delší úvahy. Jisto je tolik, že bez průmyslového vývozu neuživilo by Československo plně celou svou přítomnou populaci. Jsou tu náměty na t. zv. vnitřní kolonizaci. Nemám za to, že by nalezla ohlasu a použití u městského průmyslového dělnictva. Soudím však, že by se pomocí vhodně organizované vnitřní kolonizace (přídělů půdy) dal podstatně omezití odliv obyvatelstva z venkova do měst, a tím i vzrůst nezaměstnanosti.

V dokonalé účtě

Dr. Václav Schuster,
místopředseda České banky Union.

1. Není vyloučeno, že i po uplynutí nynější krise bude v některých oborech československého průmyslu nutna trvalá redukce, při čemž výrazu „trvalá“ jest rozumětí tak, že pozvolný organický vývoj zůstane vždy v rámci možnosti. Některá odbytíště dlužno považovati za ztracená definitivně, bude však možno nahraditi je buď plně neb z části jinými.

2. Životní míra jest dnešní krizí snížena a bude se po jejím odplynutí jen zvolna zvyšovati. Protože jsme žili v letech konjunktury obecně nad poměry, nemyslím, že by při návratu do normálních dob došlo k podstatným přesunům politickým a k změnám v životě sociálním.

3. Hospodářský život si pomůže sám snížením životní míry, takže se úhrn práce i úplat rozdělí na větší počet jedinců výdělečně činných. Bylo by možno tomu částečně čeliti zavedením výroby v odvětvích dosud u nás neprovozovaných; tyto snahy narazí ovšem na pravděpodobně nepřekonatelnou překážku a tou jest: nedostatek kapitálu, kterého jest zapotřebí k nezbytným investicím.

Ing. Dr. J. Tille,
ředitel Báňské a Hutní Společnosti.

1. Poněvadž se tato krise považuje za strukturální, nemůže zůstat bez vlivu na vzájemný poměr jednotlivých odvětví hospodářských v celém světě. Plyne to také z příčin krise (charakteristika memoranda Svazu národů z r. 1931 o malé přizpůsobivosti dosavadního výrobního systému závažným změnám v konsumu). U nás

speciálně pak vývoj byl komplikován zúžením odbytiště z rozsahu staré monarchie na orientaci užší, což při zvyšování ochrany zvláště vystoupilo. Plánovitý postup v rámci „hospodářské Malé dohody“ hodně může napravit, ale i přes to bude třeba pomýšlet na redukci některých odvětví, lépe řečeno ve většině případů na přeorientování. Nesmíme zapomenout, že v některých odvětvích bude hrát úlohu i překapitalisování v době poválečné konjunktury.

2. Bude-li se tento vývoj díti pokud možno záměrně, není třeba mít obavy, že by tu nastaly nějaké vážné negativní sociální a hospodářské účinky. Politicky (politicko-hospodářsky) znamená to pravděpodobně orientaci více východní.

3. Místo odumírajícího a zastaralého průmyslu a živností vznikají odvětví nová (viz v chemickém průmyslu, radio, sušičství ovoce, zeleniny, v dřevařství stavba domků a p.), takže event. přebytky neumístěných zaměstnanců, které nebudou velké, umožní-li se skutečně podnikání (úvěr, přiměřené zatížení veřejnými břemeny a p.) vsají se do nových odvětví průmyslových, živnostenských a také obchodních. Zdá se, že obchod a živnost zprostředkující budou pro nejbližší budoucnost útočištěm. Se stálo nezaměstnaností v určité výši (snad kolem 30—40 tisíc) budeme musiti počítat v každém případě (tu ovšem musí se rozřešit problém zajištění v nezaviněné prázdni).

Dr. V. Verunáč.

literatura a umění

Josef Kodíček:

Svoboda a vázanost

Liberalistický přežitek.

V diskusích poslední doby o formách kulturního života čtli jsme sotva které slovo častěji než slovo o „liberalistickém přežitku“. Komunisté, fašisté i theologové jsou zajedno v zálibném užívání tohoto odsuzujícího polemického výrazu. Jen namátkou jsme v posledním týdnu shledali, že mimo mnohé jiné věci jest liberalistickým přežitkem římské právo, dále objektivní spravedlnost, neméně i každý tvar humanitního světoobčanství, ovšem že i svoboda, potom každé oceňování kvality, to se rozumí, že i každé snažení o osobní výklad a pojetí světa, všechno individuální umění atd.; 160 milionů Rusů, 40 milionů Vlachů, 60 milionů Němců, hákový kříž, obyčejný kříž, kladivo i srp, mají povinností skloňovat pojem „přežilý liberalismus“ co nejčastěji. 260 milionů evropských obyvatelů žije v tlaku diktatury; několik milionů dosud svobodných obyvatel po něm touží; slova jako vázanost, organizovanost, kolektivnost, staly se hesly velkých celků; pojmy jako svoboda už jsou jen vyslovovány jako anarchie a zvěle. Není tedy divu, že i podnětná diskuse o otázce, lze-li měřítkem dobra a zla měřit literaturu a umění jako celek, mění se v diskusi o pojem svobody a vázanosti v literatuře a nelze se také divit, že ten, kdo hájí literární svobodu, je prostě označován za přežilého liberála.

Správně?

Jest literární svoboda tak blízka anarchii? Neznamená nic jiného než staré klasické laissez faire, laissez passer, mravní a společenskou indiferentnost, ideový individualismus, kterému je duchovní kultura svébytnou mocností, jež má být oddělena hradbou výlučnosti od starostí

státních a společenských? Kdyby tomu tak bylo, nezastuhovala by umělecká svoboda, aby jí někdo hájil. Neboť umění, jež jen samo v sobě vidí smysl a cíl, jest přepychová hra, která ochuzuje samu sebe o jednu z nejživějších složek života: o sociální odpovědnost. Avšak mimo některé zástupce barové, dadaistické, poetistické a jinaké uličnické literatury nikdo nehlasá už této estetické samoučelnosti literatury.

Avšak z onoho vysmívaného pojmu liberalismu zbyl prvek, jehož se nebude moci zřici žádný zdravý sociální řád. Jako nebude nikdy umění bez jisté nadvlády realismu, nebude nikdy zdravého sociálního systému, který by mohl právem vymýt z umění prvek osobní svobody, osobního prožívání a vyjadřování světa.

Profesor Rádl cituje s pochvalou prohlášení revolučních proletářských spisovatelů v Charkově: „Proletářský umělec nemůže být pasivním pozorovatelem skutečnosti, je v první řadě (podškrtuje pisatel) revolučním praktikem, který svou tvorbou se účastní osvobozovacího boje své třídy. To znamená, že se nesmí uzavírat do své tvorby a odlučovat od procesu třídního boje.“ Tak komunisté. Fašisté hlásají — a proto Rádl čte jejich projevy se zájmem — že „není absolutní literatury a spisovatel musí sloužit německému kmeni“. Spisovatel, který není v první řadě revolučním praktikem, nebo neslouží německému kmeni, je tedy přežilý liberál. Je to takové potření liberalismu, že odmítá nejen liberalistický individualismus, společenskou lhostejnost a zvěle, nýbrž i právo na osobní odpovědnost, na samostatné poznávání a vytváření světa, právo na svobodu prostě.

Profesor Rádl doznává, že se se svými názory octl v poněkud smíšené společnosti, nesouhlasí, jak praví, „s takovými projevy v podrobnostech, ale vidí v nich znamení krise literárního liberalismu“.

Není pochyby, že Rádl nesouhlasí ani s metodami, ani se světovým názorem společenského řádu, hakenkreuzerského a komunistického, který činí z umělce služebníka, ne-li nevolníka vítězné státní myšlenky. Jemu však se zdá násilný útlak jen v podrobnostech, podstatnou věcí mu je ona základní vázanost, ne-li služebnost uměleckého díla tomu či onomu společenskému řádu — a s tou souhlasí. Souhlasí tedy, nehledě k „podrobnostem“, se základní myšlenkou této společenské metody, jež vyhlazuje ducha, který kolektivní myšlence — ať už je jakákoliv — odporuje. V důsledcích tedy souhlasí i s násilným potlačením děl škodlivých systému, souhlasí tedy s pálením odpůrcích knih, poněvadž neslouží základní myšlence? Nebo je to jen ona „podrobnost“, se kterou nesouhlasí? Domníváme se však, že v takových otázkách nejde a nemůže jít o podrobnosti. Otázky, týkající se svobody, nejsou podrobností, nýbrž věcí prvotní a základní. Neboť to, co vidíme v Německu i Rusku, není „přibližně směr, kterým třeba hledat vysvobození z dnešní umělecké anarchie“, je to spíše směr, který literární krizi uměle zastírá; nevyvrací anarchie, nýbrž kuširuje ji. Nelze věřit, že je jiné východisko z literární krise, každému zřejmé, než osobním činem, osobním viděním celého komplexu života, kritikou, osobitostí, svobodou.

Není svobody bez služebnosti.

Není svobody bez služebnosti. Ale není pravé víry bez svobody. Svoboda není nevázaností, nýbrž nejvyšší odpovědností. Odpovědnost však nemůže být nadiktována, má-li být celá, hluboká, vidoucí světlo a stín. Jest i smysl literatury, spočívající v zotřování, zjemňování odstínů

ve vedomí i v citech. Není pravdy než té, k níž dochází tvůrce po svém. Jinak bychom musili vymýtit z lidských dějů jako negativní všechny revolucionáře, reformátory a objevitele, kteří uváděli svět na nové dráhy nejen vázaností — nýbrž právě odporem a vzpourou proti této vázanosti, vázaností novou. Není vyloučeno, že „intelektuálové, kteří hájí proti fašismu a hitlerovství absolutní(?) svobody literatury, tento boj prohrají“, ale to nemění nic na správnosti jejich názorů. Konečně nežije literatura jen pro údobí, v nichž je diktatura vítězná. Literatura přežije hitlerovství jako přežila Koniáš.

Prospěšnost literatury.

Nejdůležitější složkou uměleckého díla jest podle Rádla jeho *prospěšnost*. Ano. Ale prospívá každé dílo *každému*, nebo jest důležité, aby prospívalo hlavně tomu, kdo má v dané chvíli moc? Prospěšnost literatury není vždy v její bezprostřední tendenci, nýbrž v té podivuhodné okolnosti, že čím jest celejší, plnější, čím větší část protimluvů zachycuje v duši člověka i světa, čím proniká hloub a nezávisleji do člověka, tím více prospívá lidskému vývoji — od opice k muzickému člověku. Prospěšnost umění může za jistých okolností záležet v jeho dokonalosti, v jeho — instrumentaci. Pro tu však má málo smyslu literatura, která tendenci, vázanost, službu — nařizuje.

Aktivismus.

„Podstata života není předmětem intelektuálního nazírání, nýbrž jest jediné tam, kde člověk po upřímné úvaze (po studiu a třebas i po intuici) na své nejlepší vědomí a svědomí se odhodlává něco provést.“ Tento voluntaristický a aktivistický prvek, akcentovaný Rádlem, jest sympatický každému, kdo chce vymanit literaturu z umělecké samoučelnosti. Ideálem jest lyrická báseň, zanějící revoluci. Báseň jako nástroj za reformu světa — jeden z nejvyšších ideálů poesie! Nikde ne-souhlasíme s Rádlem tolik, jako zde. Ale nesmíme zapomínat, že přeměny světa dějí se častěji prostředky hmotnými a že revoluci zanítla prostřední Auberova „Němá z Portici“, nikoliv „Fidelio“. Nakonec nesmíme také zavrhnout báseň, která zachycuje dokonale let motýla.

Tendence.

„Literatura tendenční, vlastenecká, revoluční, církevní, mravoličná, je na správné cestě, protože zásadně přijímá odpovědnost sociální.“ Může být ovšem tendence špatná a může být zároveň ve špatném díle. Odpovědnost sociální promluví z díla nejsilněji, nebude-li autorovi dána jako úkol, nýbrž vyplyne-li z jeho svobody, z jeho vnitřního bohatství, z jeho nepředsudnosti a z poznání, které ví co nejvíce o životě a dosud neznámých skutečnostech.

Praktičnost.

Praktičnost je, podle Platóna, „nutnou, elementární součástí pravého uměleckého díla“. Ano, celistvost života, vytvořená dokonalostí uměleckého díla, jest praktickou, etickou složkou umění. Prospívá člověku — byt někdy až za mnoho desítek let. Není protikladu mezi dokonalým uměleckým dílem a sociální užitečností. Jest sociální odpovědnost, která nemyslí jen na aktuální potřeby, nýbrž i na člověka budoucnosti, kdy dnešní společenská vázanost bude mít formy změněné. Sociální odpovědnost umění jest požadavek správný a nutný. Lze si však mysliti díla, jejichž sociální odpovědnost se uplatní teprve v budoucnosti. Dnes působí na prvý pohled jako díla ryze muzická.

Život a instituce

Julien Benda:

Intelektuálům, kteří se vylouňují

Odvážil jsem se nedávno říci, že má-li světová krize, jak se někteří obávají, zabít intelektuální, bude to hlavně chybou intelektuálů, kteří se dávají cele pohltit záležitostmi politickými a opouštějí čím dál tím více život rozumově tvořivý. Tento výrok dojal některé členy obce.

Jak chcete, volají, abychom se oddali životu duševnímu, když vše je v sázce, když nikdo nemá jistoty zítřku? Odpovídám jim Renanem z jedné dnes jedinečně aktuální studie („L'état des esprits en 1849“), že od počátku světa bylo vše v sázce, a kdyby velké mozky, jejichž práce z nás činí, co jsme, byly tak rozumovaly jako oni, žili bychom ještě ve věku jeskynním. Upozorňuji je, že ať říkají cokoliv, mají větší zabezpečení než měl Montaigne, tázající se dnes a denně, nebude-li před večerem jeho dům vyloupen neb spálen nějakou bandou hugenotů či katolíků, a který přes to dovedl, jak věřím, vytvořiti dílo ducha. Příznáte to? Když moji kolegové mluví o nutnosti, kterou jim nařizuje nynější život, zabývat se politikou, obávám se, že to nebude právě nejskvělejší výmluva, již našli, aby nemusili myslet. A poněvadž tato výmluva bude stále k jejich dispozici, je možno se tázat právě proto, zda světová krize opravdu nezabije ducha.

Jsme jistě povinni, vyskakuji, zabývati se politickou krizí, poněvadž může míti neblahý vliv na naši vlastní existenci anebo neexistenci! — Těm vlivům, odpovídám, nemůžete zabrániti... Jestliže krytina, která pokrývá střechu domu na rohu ulice, má mně spadnout jednoho dne na hlavu, neprokáži jí přesto tu čest, abych myslel jen na ni. Nepřestávám proto číst a přemýšlet. Ale to je právě to, co vy nechcete činiti.

Slyšte tato slova Renanova, jež by měla býti magnou chartou naší obce: Co záleží na tom, bude-li zítřek jistý, nebo nejistý? Co na tom, bude-li nám patřit budoucnost nebo nebude-li? Je proto pravda méně krásná a bůh menší? Svět se bude říti, a bude ještě třeba filosofovat.

Jiní mi píší: „Jaký chcete abychom vedli duševní život při materiálních nesnázích, při obavách o denní chléb?“ Jistě, nepopírám sílu tohoto důvodu, avšak nemožno se ubrániti vzpomínce, že Cesar Franck, když skládal „Psyché et Redemptions“ byl povinen k uhájení živobytí dávat za mizerný honorář hodiny na piano; Wagner, když psal „Tannhäusera“, dělat arengement „Normy pro roh“. Nemyslet na případy Balzaca, Baudelaira, Verlaina, Debussyho a tolika ostatních, kdož je předcházeli v kariéře geniů ve psí. A patrně bylo by proto dobře revidovati legendu: legendu bývalé Evropy, která se svými krály a jich mecenášstvím přispívala automaticky na materiální potřeby umělců. Bývalá Evropa nedovedla právě tak zachrániti Schillera a Beethovena, aby nezemřeli téměř smrtí hladem. Rousseau musel dělat všechna řemesla. Descartes uveřejnil svůj „Discours“ z nedostatku peněz. Erasmus si stěžoval 15 let, že nemá na návštěvu Itálie.

Moji dopisovatelé, kteří uvádějí otázku peněz, aby vysvětlili krizi duchovní, zapomínají, že existuje dnes mládež, která si říká intelektuální a nechce ani slyšeti o životě skromném, ale prohlašuje, proslavujíc se tím, že hodlá stůj co stůj žiti bohatě, přepychově, poznati všechny sensace, jichž je schopna lidská bytost. Je jisto, že je dnes v celém intelektuálním světě

absolutní znehodnocení asketismu. Toto nebezpečí pro ducha má ostatně daleko hlubší příčiny než krise politická.

Někteří intelektuálové politici mi dávají jinou lekci: „Nepouštíme nikterak ideál intelektuality, když se věnujeme činnosti politické. Tato není nám než prostředkem, používáme ji, poněvadž bída doby nás nutí udržeti nacionalitu, hospodářský řád, zdravé hodnoty, aby jednoho dne, ten čistý život duševní, jehož si vážíme, právě tak jako vy, se opět stal možným.“ Nešťěstí, odpovídám oněm optimistům, je, že ten den nikdy nepřijde. Předně proto, že přátelé pořádku nikdy neznaleznou — a bezpochyby právem — ten pořádek natolik znovu nastolený, aby uznali za dobré zmírniti své úsilí. A hlavně proto, že ti, kdož zasvětili svůj život činnosti politické mají, ať cokoliv říkají, lásku k této činnosti a budou stále předpokládati, že je nezbytná. Přiznávám: Nevěřím, že člověk, který se věnuje cele politice z povinností, z resignace, že by ve svém nitru měl vášeň pro věci ducha. Nevěřím, že ten, kdo po třicet let bude psát každý den jeden článek proti současnému ministru, že kdyby měl poslechnouti své srdce, ztrávil by život v mansardě, aby psal sonety, anebo četl Platóna. Vášeň věcí duchovních je velitelská!: ten, kdo jí trpí, dal patrně jeden okamžik svého života politice; ale nikdy ne celý. „Madame,“ říkával se svoji velkolepou autokritičností Barrès jedné obdivovatelce, „kdybych byl tak velkým básníkem, jak vy říkáte, nebyl bych presidentem Vlastenecké ligy“.

Předhodí se mi, že největší intelektuálové, takový Aristoteles, Spinoza, Kant se eminentně zabývali politikou. To je ovšem jen čirá hra slov. Jaký je vztah mezi tím, žiti uprostřed politické vřavy, bojovat celou svou osobností a všemi prostředky k povalení ministerstva neb vyvolati jiné, a mezi tím mysliti politicky způsobem naprosto duchovním bez ohledu na bezprostřední důsledky? To je právě tak jako ztotožňovati šampiony boxu neb apáče s lidmi, kteří ve své pracovně píšou o činnosti svalstva.

Slovo, jež dnešní intelektuálové mají stále v ústech, je, že jsou zachránci. Ať již restaurují hodnoty pořádku nebo ať připravují revoluci, stále zachraňují svět. To je pravděpodobně právě to, co je vzdaluje nejvíce skutečnému intelektuálovi, který se snaží mysleti korektně a hledati pravdu, aniž by se staral o to, co z toho vzejde pro planetu. Tato manie zachraňování je pravým výsledkem demokracie, pokud je tato ve věku moralismu. Již v roce 1855 Taine cítil za povinnost napsat: „Od „Genia křesťanství“ každá doktrina se cítila povinna etablovati proto, že přichází . . . zachraňovati lidské pokolení. Bránila se argumentem policejního komisaře a vyhláškami, prohlašujíc se totožnou s řádem a veřejnou morálkou, a že potřeba jejího příchodu se všude pocítovala.“ (L. Brunswig: Les etapes de la Philosophie mathématique, str. 368.) A skutečně my vidíme intelektuály kázati inteligenci jen poslušnost. Ti z pravice prohlašují, že musí zůstat v hranicích, jež vyžaduje hospodářský řád, a nechť-li se věsti toliko žízni po pravdě bez ohledu na zájmy státu, není možná jiná činnost než záchrana. Ti z levice myslí právě tak. Jeden z nich odsoudil nedávno Prevostovy „Dějiny poválečné Francie“ jen proto, že prý obsahují pasáže, v nichž nestrannost je zločinem. Prvým úkolem ducha je „sloužiti věci“.

Intelektuálové dneška považují se za apoštoly a tudíž za pravé intelektuály. To je sebevražda právě intelektuality. Má také hlubší příčiny než světová krise. (Přeložil Zd. R.)

věda a práce

Zdeněk Smetáček:

Rasová teorie a právo

Konec skňouráním.

Říšský komisař pro sjednocení justice dr. Frank ohlásil nedávno, že nynější německá vláda se bude vracet k starému německému právu a že naváže na staroněmeckou právní tradici tam, kde ji převalo přijetí římského práva, to jest na 16. století. Z právní soustavy budou prý především vyloučeni všichni židé, bude reformováno trestní právo a civilní proces, bude vydána novela k trestnímu zákoníku, jíž budou zejména ztrestány tresty za zpronevěru, korupci a týrání zvířat, odstraněna trestnost studentských mensur atd. Bude skoncováno s humanistickým kňouráním a zločinec bude honěn tak, že se naučí třást se před státem. Z německého národa bude opět učiněn herrenvolk. Frankovo prohlášení pozdravil jménem děkanů právnických fakult všech německých universit tajný rada Heymann. Vládne tedy v tomto ohledu v německém právnickém světě vzácná jednomyslnost. Můžeme se nadít, že ohlášené reformy budou vskutku prováděny.

Co tu Frank prohlásil, je už dávno programem nacionálního socialismu. Mám před sebou spisek dra Helmuta Nicolaie, přednosta vnitropolitického oddělení říšského vedení NSDAP, „Die rassengesetzliche Rechtslehre“ z roku 1932. Podám jeho obsah, aby bylo vidět myšlenkový základ, z něhož hitlerovské reformy vycházejí. Tu a tam připojím v závorkách vlastní poznámky.

Právo římské a německé.

Mezi římským a německým právem jest podle Nicolaie nesmířitelný rozdíl. Římské jest výrazem materialistického smýšlení, německé výrazem ducha pospolitosti (Gemeingeist). Historicky vznikl rozdíl mezi obojím právem změnami v rasovém složení jeho nositelů. Předkové Římanů i Němců náleželi asi 3000 let před Kristem k severskému pranárodu (das nordische Urvolk). Mluvili stejnou řečí a měli stejné právo. Předkové Germánů se drželi ve svých sídlech, kdežto předkové Římanů se brzy oddělili od mateřského národa a táhli na jih. Tam se smísili s cizími rasami, ale když byl r. 753 před Kristem založen Řím, byli římscí patriciové ještě do té míry rasově čistí, že měli dost nordické státoporné síly, aby udrželi stát. Ale křížení ras pokračovalo, zachovalí potomci patriciů byli poněnáhu vybiti ve válkách, poklesem porodnosti ubývalo lidí čistě nordických, takže nakonec byli Římané směsicí severanů, Židů, Syřanů a jiných Asiatů. A to byla jejich zkáza. Křížení podlomilo mravní jednotu národa a rozložilo jednotné smýšlení a cítění. V této době pak, kolem roku 535 před Kristem, vzniká Justiniánovo Corpus iuris, které je výrazem tohoto rozkladu. Protože nebylo už původního právního cítění, jaké je možné jen při rasové čistotě, musila je nahradit logická, rozumová a slovíčkářská rabulistika. Protože už nebylo původní severské počestnosti a věrnosti, nastoupilo bažení po hmotném prospěchu a individualismu, jejichž výrazem je římské pojetí soukromého vlastnictví. Místo ducha hrdinského se vloudil duch handlířský. Výsledkem toho všeho bylo paragrafové právo zžidovatělé obchodnické říše.

Docela jinak rozuměl právu severský Germán. Neměl psaných zákonů, nýbrž řídil se právem zvykovým, jak

mu jej diktovalo nezkažené právní cítění, pocházející z čisté nordické krve. Ještě dolnoněmecká sbírka zákonů, t. zv. Sachsenspiegel, z r. 1230 po Kristu, nebyla zákoníkem v dnešním smyslu, nýbrž pouhou reprodukcí přirozených zvyků. Nevymyslel ji žádný zákonodárce, nýbrž byla zděděna od předků. Dnes je toto staré, dobré, přirozené právo zapomenuto a zasuto požidovštělým právem římským. Dnes je právem to, co nařizuje stát, na čem se usnesl parlament složený z náhodných lidí, kteří si libovolně vyfantasovali nové normy. To však je násilí na původním germánském duchu. Podle německého cítění je právo věčná, mravní veličina, „věčná právní idea, která je povznesena nad všecko pozemské a vepsána ve hvězdách“. Proti římskému materialismu a pozitivismu nesmiřitelně stojí pragermánský „právní idealism“. (Divný právní idealism, který se dovolává dědičnosti, krve a div ne ještě i pragermánských střev!)

Pádnost německého práva.

Hlavním smyslem germánského práva je zachování čistoty rodu a národa. Pozdní Římané byli individualisté. Viděli jen jednotlivce, ničím nevázaného, nemajícího ohledů k soukmenovcům a volně nakládajícího se svým majetkem. Jinak Germáni. V jejich očích není člověk na světě sám pro sebe. Každý muž má otce, děda, praděda, prapraděda atd. do nekonečna. Takto uvažuje, přichází Germán na ideu nekonečna, kterou potom nahrazuje ideou boha — pochází od boha. Jeho posledním předkem je zářící bůh Tiu, světlý nebeský otec, bůh práva a války, ochránce germánského míru a pořádku. Ale Germán myslí také na druhou stranu do nekonečna, na své syny, vnuky, pravnuky atd. Jako on zdědil čistotu krev po otcích, tak ji musí dát i synům a vnukům, a proto jest ma n z e l s t v í jeho hlavní právní starostí. Manželství musí být rovné, t. j. musí se uzavírat jen mezi partnery téže rasy. Děti musí být přísně legitimní, jejich otec musí být přesně znám, ženská pohlavní morálka musí být velmi přísná a ženy pečlivě hlídány. Odtud důsledný patriarchát. Pravému Germánu je na-prosto vzdálen jakýkoli feminism.

Také ma j e t e k neslouží jednotlivci a jednotlivce jim nesmí volně disponovat, nýbrž je to svěřenství, které slouží rodu k tomu, aby z něho dobýval potravu, a které patriarcha jen spravuje, aby je zase v pořádku odevzdal nejstaršímu synu (majorát). Majetek má sociální účel, to jest slouží rodině, kmenu a národu. (Tady je patrně ideový kořen Hitlerova „socialismu“.)

Základní jednotkou národa je rod (Geschlecht, Sippe). Jednotlivé rody se spojují vzájemnými sňatky ve vyšší jednotu národa. Sňatky mezi příbuznými jsou zakázány. Tak se ponenáhlu tvoří biologické, organické těleso, v němž koluje ryzí, pradávna a zděděná krev. Právo pak je projevem takové čisté krve. (Všimněme si dobře: nikoli myšlenkou, projevem spravedlnosti, nýbrž biologickým produktem!) Proto platí jen uvnitř pokrevního společenství. Proto základem germánského trestního práva je vyloučení z tohoto společenství (die Acht). A kdo je vyloučen ze společenství, je vyloučen i z právního řádu, čili je prostě psancem, může být kýmkoli štván a pronásledován po libosti. (Viz výše prohlášení komisaře Franka. Zde je také teoretický základ židovského bojkotu, úmyslu sterilisovati „nesociální“ živly a pod.). Tento trest má být zvláště aplikován na „bezectné jednání“, které bylo spácháno ze sprostých a nízkých pohnutek, na příklad na hrabivost. V těchto případech se nesmí váhat ani před trestem

smrti, doživotním vyloučením ze společnosti a sterilisací.

„Válka je právní jednání.“

Uvedené zásady rozšiřuje hitlerovský teoretik také na právo mezi národní. Podle nordicko-germánsko-německého pojetí, praví, podléhá všecko živoucí právnímu řádu; tedy také stát. Stát sám není posledním zdrojem práva, nýbrž jen prostředkem k jeho uskutečnění; právo je nad státem. (To je patrně ještě ohlas liberalistického rozlišování mezi právem přirozeným a občanským, které převzal Kant v podobě rozlišení mravnosti a státu. V reakčním německém romantismu se pak stal ze západního, racionalistického přirozeného práva mythický „Volksgeist“. Protože tedy stát slouží uskutečnění práva a právo jest projevem rasového pokrevnosti, slouží stát rase. Co rasa činí, dobře činí, nebo jinak: všecko, co rasa činí, činí právem. Vede-li tedy rasa válku, vede ji právem. „Válka není libovůle, nýbrž právní jednání. jímž se mezi sebou vyrovnávají práva národů“. Je to přirozené střetnutí rasových zájmů mezi různými pokrevními společenství. Protože právo je vázáno na biologické vlastnosti rasy, může totéž právo platit jen pro příslušníky téže rasy a mezi dvěma různými rasami není vůbec možný právní stav; mezi nimi platí jen právo válečné. (Proto je Francie v očích hitlerovců dědičným, biologicky nutným nepřítelem Německa.) Právní společenství je možné jen mezi státy s obyvatelstvem germánské rasy. Jen ony mají možnost upravití své vzájemné vztahy právním, mírovým způsobem, jen ony jsou schopny vytvořití „Völkerbund“ s určitějším právním řádem než nynější Společnost národů. (Tím se vysvětluje, proč Hitler počítal se spoje-nectvím Anglie, kterou považuje za germánskou zemi. S jakým výsledkem se potkala jeho naděje, ukazuje neslavný konec cesty Rosenbergovy. Je to až tklivě naivní koncepce zahraniční politiky.)

Prakticky by se právní vzájemnost mezi germánskými státy jevila na příklad tím, že by Němec, trestaný v Norsku (úvahy o trestání, vylučování atd., jsou vůbec důležitým předmětem této „právní filosofie“!), i v Německu dostal záznam do trestního rejstříku a při novém deliktu by byl souzen tak, jako by se byl i po prvé provinil v Německu. Kdyby se však po prvé provinil ve státě cizí rasy, jako v Rusku, nebylo by mu to v Německu k tíži, nýbrž Německo by naopak musilo žádat o jeho propuštění. (Tedy jakási „Gleichschaltung“ všech germánských zemí.) Čili: čistokrevný Germán smí být souzen jen podle germánských zákonů a soudcem vlastní rasy. (Víme už, že dnes v Německu provinilci s úspěchem odmítají dát se soudit židovským soudcem.)

Hranice mezi rasami.

Ale rasa nesmí být jen dělidlím mezi státy, nýbrž i mezi občany jedné a téže země. Dnes se národy oddělují většinou jen státními hranicemi. Je prý ku podivu, že za těchto okolností nenastalo ještě větší smíšení a zbastardisování ras, než jaké skutečně jest. Vděčíme za to jen usedlosti lidu. Té však nemají Židé. Jsou to Nomádi, kteří chtějí uvolnit všechny národní svazky, smíchat všechny národy dohromady a vytvořit jednotné lidstvo. To je také poslední cíl světoobčanských snah všech ultramontánních, liberálních a marxistických stran. Tomuto cíli také slouží židovsko-zednářská Společnost národů. (To je něco pro komunisty, kteří s oblibou házejí demokraty do jednoho pytle s fašisty a hitlerovci; tady jsou zas pro změnu oni v jednom pytlí s demo-

kraty.) Židovsko-rímske ideji svetovej ríše však se stavi v cestu nordicko-germánsko-nemecká myšlienka, odlišovávajú to, čo je rôzne, a zachovávajú osobitosť národů. V bastardním obyvatelstve svetovej ríše by nebylo jednotného právneho cítení a tím by byl zasut pramen samého práva. Právni cítení žádá, aby to, čo se liší, bylo odděleno a aby s tím bylo jinak právně nakládáno. (I to se na německých židech vyplnilo.) Příslušníci různých ras v téže zemi musí býti drženi v patřičné vzdálenosti od sebe. Musí býti znemožněna mezirasová manželství a dokonce i zakázán mezirasový pohlavní styk. Der Kampf gegen die Rassenschande ist die wichtigste Aufgabe der Rechtspolitik. (Ano, to je opravdu hlavní a vlastně jediná politická starost dnešní německé vlády.)

Mezi germánskými národy však buďtež smíšená manželství dovolena. Jestliže tyto národy zavedou tytéž zákony na ochranu rasy jako Německo, není důvodu, proč by s ním nemohly vstupovati v „manželské společenství“, jak se kdysi dělo u starých severanů, a nevytvořily s ním connubium neboli Heiratsgemeinschaft, Wechselhe. A až se to stane, může přijít commercium, spojení hospodářské a obchodní a odstranění celních hranic. (Hitler skutečně myslel na hospodářskou součinnost s Anglií.)

Podal jsem co možná věrně hlavní myšlenky Nicolaiovy knížky. Srovnáváme-li je s tím, čo se dnes v Německu děje, musíme s velkým uznáním konstatovat, že to hitlerovci se svým programem myslí doopravdy a že jej provádějí ze všech sil. Vzdejme čest hluboké vážnosti, s jakou se tu proměňuje teorie v praxi. Ale jaká teorie! Čtete-li toto rozumování, neubráníte se místy dojmu jakési prostomyslné upřímnosti, která loudí o čtenářovu sympatii. To neuvažuje sveřepý Germán, nýbrž bodrý německý tatík, který se ve svém županu tváří jako Wotan, tak jako naši tatíci při pivě metají své „hrom a peklo“. Jako by k vám mluvil pan Kasanda ze „Štítu národa“ slavné paměti, nebo pan Karlík z „Lecha“, nebo pánové Perek, Kolda, Mareš a jak se jinak všechny ty dobré duše se svými Frontami, Vlajkami, Poledními, Večerními a Půlnocními listy jmenují. Ale tito tatíci dnes vládnou národu filosofů, učenců a průmyslníků a vedou jej se zavázanými očima k propasti, do níž nebude padat jen on sám... Věnujme proto hodně pozornosti jejich myšlení a počínání. Těch německých i těch našich.

Ideologie našeho pravicového nacionalismu je v podstatě tatáž jako hitlerovská. Prýští ze stejných filosofických zdrojů jako hitlerism, totiž z německého romantismu. Kdybychom zkoušeli třeba pana Kahánka z politické teorie, odpovídal by asi stejně jako německý rasista, jen místo „ermánský“ by říkal „slovanský“ a místo „německý“ „český“. Sotva by ovšem už věděl, že u kolébky tohoto smýšlení stáli němečtí proroci Fichte a Herder.

Dr. Gill:

Medicina na Podkarpatské Rusi

II.

Rvačky.

Hodně se píše o rvačkách na Podkarpatské Rusi. Řekl bych, že skoro každá druhá zpráva z P. R. jedná o nějaké rvačce nebo zabití. Nejčastěji jsou rvačky svatební. Když je v obci svatba, lékař může již předem vyvažovat instrumenty, je jisto, že se něco bude sešívati. Příčinou rvaček jsou u mla-

dých děvče, u starších nějaké staré nevyrovnané účty, většínou majetkového původu. Zlosti a vzteku jest dost, stačí trochu zvýšená nálada pod vlivem alkoholu a neštěstí je hotovo. Zajímavé je, že mládež již předem bere s sebou na svatbu nějakou zbraň, nože, olověnky; každý ví, že co chvíli se může něco stát a nechce býti bezbranný. Většina těch rvaček přinese nějakou řeznou anebo bodnou ránu, která podle lokalizace končí dobře anebo zabitím.

Teď se obě strany odebírají k lékaři pro lékařské vysvědčení. Zajímavé je, jak ti lidé se vyznačí v paragrafech o rozdílu mezi lehkým a těžkým ublížením na těle. Každý to má v malíčku a chce, aby jeho poranění bylo uznáno za těžké. Všechna krev, vytekla z rány, se nechává na obličejí a na šatech a i při nejmenším poranění se zabalí hlava do všeho možného, do košil, do spodků, do kalhot, aby to dělalo dojem. Leží obyčejně ve voze, dělá, že se nemůže hnout, že vůbec ani neslyší, čo se na něj mluví. Mluví o případech poměrně lehkých, u těžkých je to samozřejmě. Konečně po velkém stenání a dlouhém rozbalování vyklube se dost lehké poranění. Teď začíná smlouvání, kolik dní že bude práce neschopný. Každý chce nejméně 3 neděle, aby mohl žalovat pro těžké ublížení na těle. Já mu nabízím 5—6 dnů, tak na osmi až deseti se dohodneme. Když je vysvědčení hotovo, poraněný už žádný zájem o ránu nemá, už se chystá na cestu, živě mluví, ani památky po stenání. Druhý den ho potkáte na ulici, s obvazem sice (je to také poněkud pýcha, každý o tom mluví), ale úplně čerstvý, třetí den jde do práce, za týden ani není vidět, kde tu ránu měl. Proti infekcím jsou úžasně odolní, všechno se léčí bez hnisání, i ty nejzašpiněnější rány.

Byl jsem volán k dítěti, které spadlo do mísy s vařící vodou, bylo dosti těžce popáleno, samé puchýře. Než jsem přišel, trvalo to nějakou chvíli. Chtěl jsem vyvažít instrumenty a otevřít ty puchýře, najednou však pozoruji, že kůže má nějakou divnou barvu a vůni. Ukázalo se, že dítě hned po opaření bylo odneseno do chléva a zabaleno do hnoje. To prý je nejlepší pomoc. Dítě se uzdravilo.

Vypravoval mi můj předchůdce, lékař, který působil v místě asi 30 let, že za celou tu dobu neměl ani jednoho případu úmrtí sepsí po porodu, přesto, že přestárlé porodní báby si často neumyjí ruce před porodem a vůbec žádná hygienická opatření se nekonají, pupečník se odřezává kapesním nožem, anebo starými nůžkami, samozřejmě nic se nevyvažuje.

I v tom ohledu jest v poslední době ohromný pokrok. Nové porodní baby, absolventky státní babické školy v Užhorodě, vnesly nového ducha do vesnického porodnictví.

Pro ilustraci malý případ:

Ve dvanáct anebo o jedné hodině v noci, kdy na vsi je úplně ticho, najednou slyšíte, že se před domem zastaví povoz. Pak začíná strašné tlučení do vrat. „Pan dochtor doma suť, nat otvorat, pobitoho vezeme“. Vrata se otevřou, vůz zajede do dvora, rozsvěcují se petrolejové lampy, poraněný leží na voze, je slyšeti jen stenání těžce trpícího člověka. Hlava zabalena do všeho možného, matka nebo sestra pobitého pláčou, jako kdyby už umíral. „Či duže on pobitý?“ ptám se. „Oj, duže pan dochtor, duže, neznejem či bude žiti, takým nožom jeho rízal“, a při tom ukazuje na ruku až po loket nejméně. „A maje ženu i dětinku malu, što my, pan dochtor, bez ňoho budeme robiti“, a zase propukne hrozný pláč. Raněný nic, jen dále je slyšet stenání. Položíme ho na pohovku, začíná sundávání všech těch hadrů s hlavy, pak se sundá kus chleba se sádlem anebo vytáhne listí z rány (tím se totiž zastavuje krvácení) a konec konců se vyklube malá ranka asi 2 až 3 cm dlouhá. Jak jsem již řekl, skoro nikdo se o poranění nezajímá, každý čeká na to hlavní, jak to dopadne s vysvědčením. Povídám, že to není tak zlé, a jak se mu to stalo. „Ta ja neznejaju, pan dochtor, šol ja z roboty domu, ta i svojí dumky sobi dumaju, naraz čuju, jak ze zadu mině kdos udaril a kazal

„na tobi za moju korovu, nebo za moju ženu, na to ja upal a uže bulše nič neznaju. Přišli ludy, odvezli meně domu, tam malo přišel do sebe, a teper meně privezli do nich, naj budut taki dobry, naj mini napišut „fajný bizonitvan“ (maď. vysvědčení), naj ide do kriminalu, sobi to odsidit, aby znal, jak mož nevinných ludej biti. Ta naj oni povedat, pan dochtor, či mož taku robotu robiti, aby čelovik bojal sa von itti z domu“ atd. Při tom poraněný zapomene na to, že vlastně má ležet klidně, nehnout se a dělat smrtelně poraněného, a přichází do takové ráže, že kdyby náhodou přišel jeho partner ve rvačce, jistě by se bili zase. Beru arch papíru, psací stroj a než začnu psát, ptá se netrpělivě: „Pan dochtor, kolko dní mně dadut? Naj napišat kolem dvacet dnů, bo ja duže po-bitý.“ Na 6—8 dnech, jak jsem již vylíčil, se dohodneme a celá záležitost jest v pořádku. Teď všichni zase s tou celou inscenací pospíchají na četnickou stanici, pak se zastaví v krčmě pro posílení těla a ducha a všechno jede domů.

Lehnu si do postele, než usnu zase: prrr..., zase zastaví vůz a začíná celá ta historie od začátku, to je ten partner, to je ten druhý, který přiskočil ze zadu k tomu prvnímu a udeřil ho ze zadu a utekl. Nepochopitelným způsobem i on je poraněný. Na otázku, jak se mu to stalo říká mi: „Ta ja neznaju, pan dochtor, šol ja sobi domu, ta jidu, nepozeraju ni napravo, ni nalevo, ta idu sobi. Naraz přiskočil do mene Andraško, Jankův syn, znajot — co tu slepu ženu maje, ta jak udati mini po holoví kolíkom, tak ja upal a bulše i nič neznaju, bo ludy mně jak mertvého odvezli domu, rajbaly (třeli) meně zo špiritusom, ta teper ja do nich přišol.“ Ve skutečnosti se ovšem jednoduše potkali na cestě, pohádali se, porvali, a protože ani jeden ani druhý nemají svědků, povídají co chtějí. Ostatně, dají se opatřit i svědci, dokonce dosti lacino.

Další průběh záležitosti na sousedech a přátelích. Buď štvou obě strany, aby se nedaly, on (ten druhý) to musí všechno zaplatit, pak začínají advokáti, soudy. Někdy se prosoudí i poslední kráva anebo se najdou rozumní lidé, kteří jim poradí, aby se „vyglajchali“. Tak jeden druhému dá nějakou stovku, která se někdy také hned propije, a jsou ze strašných nepřátel nejlepší kamarádi.

Nemají ty věci vždycky takový happy end. Někdy to končí i zabitím.

Vystěhovalectví.

Za starých dobrých časů, když ještě lidé mohli cestovat kam chtěli a žít kde chtěli, bylo z Podkarpatské Rusi ohromné vystěhovalectví, zvláště do Spoj. států, ale také do Kanady, Argentiny. Jestě dnes každou chvíli čteme, jak se vrátil nějaký boháč s dolary, obyčejně se o tom dovídáme při nějaké větší krádeži, kde „američák“ byl okraden o větší obnos. Vystěhovalectví na P. R. bylo tak neobyčejně rozšířeno, že není téměř rodiny, aby aspoň někdo z ní nebyl v Americe. Jest spousta případů, že staří rodiče žijí sami a mají třeba 6—7 dětí v Americe. Obyčejně se to dělá takto: 21—22letý mladík se vrátí z vojny a za krátkou dobu se žení. Je se ženou 6—8 neděl a pak jede do Ameriky. Ona zůstává u svých anebo jeho rodičů, zatím muž vydělává a posílá jí každý měsíc ušetřené peníze. Žena pomalu zakupuje polnosti, vystaví chaloupku a za 5—6 roků muž se vrací s penězi a dává hospodářství dohromady. Příjezd takového zbohatlého „američáka“ jest událostí pro celou obec. Obyčejně na nádraží čeká na něj kočár, on dává kočimu zpropitné v dolarech, někdy dolar, někdy i pět — doma ho očekává hostina, sousedi ho jdou zdravít, vpytat se na všechny příbuzné v Americe, a hlavní zájem je o dárky, které přivezl ženě, příbuzným, rodičům. Podle ceny darů se soudí, jak asi zbohatl v Americe. Takový „američák“ se dosti snadno pozná: je obyčejně vyholený, má spousta zlatých zubů (vrátit se z Ameriky bez zlatých zubů jest skoro mauvais ton), má typický americký oblek, nosí do

práce světlemodrou pracovní bluzu, do bláta má vysoké gumové boty a na všechno odpovídá: n o anebo y e s. Ta dvě slova jsou většinou tou celou angličtinou, které se za ta léta naučil. Ale využívá jich důkladně — pronáší je kde třeba i netřeba. Mimo to pro „američáka“ neexistuje věc, o které by nevěděl, a které by nerozuměl. Kdyby mu někdo vykládal o věcech, o kterých nikdy neslyšel, jistě na to odpoví: „Jes, to ja znaju, ja, pan dochtor, ja byl v Americi.“

Prvním činem po návratu jest otevření konta u místního krčmáře. Pozvou se známí z mladých let — každý pije, kolik chce, krčmář zapisuje dvakrátě tolik, je veselo, cikáni hrají, zkrátka „bohatý američák přijichal“. Všichni obchodníci mu nabízejí parcely, polnosti, nejlepší koně, nejlepší kusy dobytka, za ceny ovšem značně přemrštěné, „američák“ „nehandluje“ (nesmlouvá), musí ukázat, že peníze pro něj nic nejsou, že si může koupit to nejlepší a to nejdražší — a dolary mizejí s větší rychlostí, než je chudák našetřil, když pět-šest roků žil jako pes, pracoval, nejedl, nespál, vše pro ten okamžik, kdy se vrátí domu a ukáže všem, co dokáže a co zmůže. Účet u krčmáře úžasně roste, lichváři, kteří mu dříve ochotně nabízelí peníze, stávají se dotěrnými se směnkami, mezitím chcipne nějaký kus dobytka, úroda nebyla valná — a za pár roků náš milý „američák“ je tam, kde byl před odjezdem do Ameriky s tím rozdílem, že má několikačlennou rodinu, dluhy a že jest již značně starší, t. j. méně odolný. Někdo by si myslel, že to skončí velkou tragedií. Vůbec ne. Jednoho krásného dne se náš „američák“ sebere a odjede zase do Ameriky, zase pracuje, zase posílá peníze na splacení dluhů, a za několik let se zase vrací s penězi již trochu moudřejší než po prvé, hospodáří a v poměrném blahobytu dožívá svůj věk. Mezitím dorůstají děti, jedou také do Ameriky, posílají domů peníze, hospodářství se zvětšuje a končí to dosti dobře. Někteří zase se již do vlasti nevracejí, rodina jede za nimi. Ti občas posílají příbuzným peníze, hlavně však fotografie, kde jsou fotografováni v autu anebo před vlastní vilkou, obyčejně v tmavých šatech s parádními límcí a vázankami. O nich se potom říká, že „duže fajno maje v Americi, maje svůj motor“. Ovšem, že účta k „motorům“ (autům) v poslední době nějak poklesla, nějak všichni začali psát, že mají auta. Těmi fotografiemi jsou ověšeny všechny stěny příbytku a jsou jako corpus delicti pro vychloubání.

Znal jsem lidi, kteří během svého života byli pět-šestkrát v Americe. Jak jest tam vžito cestování do ciziny, dokazuje následující případ: Čekal jsem jednou u autobusu směrem na Užhorod. Přistoupí ke mně dva mladíci, jednomu mohlo být tak asi 20 let, druhému asi 25 let. Ten starší se mně ptá, nemám-li za 500 korun drobné. Bylo mně to nápadné, že má tolik peněz, drobné jsem neměl, tak šli pryč. Přijel autobus. Mladší hoch vlezl do autobusu, bez klobouku, bez svrchníku, bez límce, zkrátka oděný tak, jako když si člověk odskočí pro půllitr piva. Starší bratr ho políbil, řekl mu „merkuj na kroši!“ (dej pozor na peníze) a jeli jsme. Věci měl v malém pytlí, viděl jsem tam bílý chléb a nějaká jablka, košili a ještě nějaké maličkosti.

„Kudy jedeš Janku,“ ptá se ho místní obchodník, naproti sedící.

„Do Kanady jedu,“ zní docela klidná odpověď.

„Ta tak ideš, bez kalapa (maďarsky klobouk) a bez kabata?“

„Ta teper teplo, mož i tak itty.“

„No a jak jideš do Hamburga? Či kde budeš sidati na šif (lod’)?“

„To ja neznaju, ja idu do Svatoborice a tam už agent nas povede.“ (Ve Svatobořicích na Moravě se konají totiž zdravotní prohlídky všech kandidátů vystěhovalectví.) Ve Svatobořicích po lékařské prohlídce každý dostane číslo a agenti

různých dopravních společností je vezou jako ovce na místo určení.

Ještě poslední otázku mu dává jiný spolucestující:

„Koly (kdy) přijedeš do Kanady?“ ptá se ho.

„Až tam budu, tak tehdy přijedu,“ se smíchem odpovídá mladík, stále drže ruku na kapse, ve které má peníze.

Bytové poměry.

Byt Rusína obvykle sestává z malé před síně a jedné jizby s plotnou, někdy patří k tomu ještě malá komůrka. Výjimky ovšem činí „vily“ vrátivších se „američáků“, kteří mají někdy skutečně slušné bytčky. Blahobyt rodiny se pozná podle několika známek: podle toho, zdali je v pokoji podlaha anebo ne, 90% všech bytů totiž podlahu nemá, podlahou jest tam matuška země. Jedinou výhodou to má, jak jsem upozoroval: voda se nemusí vylévat ven, i když se vyleje na zem, zmizí za čas, jako na dvoře. Jaké nevýhody ta „podlaha“ má, myslím, ani nemusím mnoho vysvětlovat. Druhým známkou blahobytu jsou peřiny na postelích: čím větší hromada peřin, tím vznešenější jest rodina. Většinou se ani nepoužívají, bylo by toho škoda, ale býti tam musí. Další známkou jest počet a kvalita talířů, rozvěšených po zdi, různobarevných, s různými vzorky a kytičkami, a konečně nesmí scházeti — budík. Často v poledne ukazuje 6 hodin, většinou vůbec stojí, ale jistě ho najdete v každé slušné rodině. Mimo to jest v pokoji stůl, lavice a komoda, na kterém též jest spousta hrníčků a talířů, též reprezentujících příbytek. Tak to vypadá u rodin zámožných.

Byl jsem jednou volán k nemocné ženě. Naskytl se mi obrázek. V pokoji rozměru 5 × 5 m jest trafika a krčma. Uprostřed pokoje u stolu sedělo asi 5 lidí a pomalu si pokuřovali fajfky a popíjeli slivovici. V jednom rohu postel, na posteli nemocná, celá oteká (měla srdeční vadu). Na zemi dvě malé děti, vnučky nemocné, ušpiněné, bosé v zimě, plačící a mezi sebou se rvoucí. Pod postelí vyhublé kůzle, vytahující slámu ze slámníku, kočka štourající ve všech hrncích. Musel jsem pacientku vyšetřovat za přítomnosti celé té bavící se společnosti a než jsem visitu dokončil, vydechla naposled a zemřela. A tak těžce nemocná žena musela stále ležet za takových okolností.

Byla to židovská rodina, a syn zemřelý, který mne přivezl, už mne nesměl vézt zpátky. Po dobu osmi dnů musí zůstat doma, nesmí ven, nesmí se holit, nesmí si sednout na obyčejnou židli, jen na nízkou lavičku, nesmí si obléknout boty — musí chodit v papučích, vše jako znak smutku — tak se oplakávají členové židovské rodiny. Kdyby se syn dozvěděl o smrti své matky až za měsíc — tak ta celá popsaná procedura trvá pouze jeden den.

Nejchudší lidé bydlí někdy přímo s dobyt看em pohromadě. Chalupa jest rozdělena před síní na dvě poloviny: na jedné straně žije celá rodina, na druhé straně stojí pár volů, anebo kráva, prasata. Nemluvě již o tom, jaká radost musí být poslouchat ve dne v noci ty dobytčí melodie — i ta vůně stačí. Avšak člověk si na všechno zvykne. Nepozoroval jsem nějaké zvláštní projevy nespokojenosti s tímto stavem.

Jaké následky mají tyto bytové poměry při vzniku nějaké epidemie, lze si lehkou představit. Jedině včasnou izolací lze zabránit katastrofálnímu šíření nemoci, což se také zásluhou epidemické autokolony v Užhorodě s úspěchem provádí. Myslím, že se vůbec nedá spočítat počet životů, které zachránilo těch několik automobilů v Užhorodě.

Ještě jsem zapomněl povědět o jedné důležité součásti příbytku. Podle stavebního řádu jest každý, kdo staví chalupu, povinen také vystavět záchod. Tato boudička, stojící vždycky v nějakém koutě ve dvoře, bývá často nejčistší částí celého příbytku, a to z toho důvodu, že tam nikdo nechodí. Boudič-

ka je vylepena různými plakáty, Baťovy plakáty s devítkami tam nikdy nechybí, a stojí tam pro parádu a také proto, že to nařizuje stavební řád.

Různé historky.

Jak se pozná, že někdo chce prohlídku zadarmo?

Když přijde žid do ordinace a říká doktorovi „Herr Oberarzt“ — tak ta věc je podezřelá. Více podezřelou se stává, když začíná říkat „Gnädiger Herr Doktor“. Tu jsou dvě možnosti: buď chce prohlídku zadarmo, anebo chce něco, nač nemá právo (nějaké vysvědčení, ne docela odpovídající skutečnosti a pod.). Při tom bývá strašně ochotný, rád čeká. Když má peníze a chce platit, vždycky pospíchá a celý způsob jednání jest sebevědomější. Podotýkám však, že slovo „Oberarzt“ ve většině případů jest rozhodující.

Rusín to dělá trochu na jiný způsob. On také říká „velkomožný pane“, ale při tom dělá hloupého a ptá se, jestli jsem skutečně „štátní dochtor“, že jsem prý placený od „štátu“, tak mu to jistě udělám zadarmo, vždyť „štát“ mně přece platí.

Někdy se najde takový filosof, že, místo aby mi hned řekl, že nemá nic, začíná od světové krise. Začíná to tak, že jest vůbec moc zle na světě, do Ameriky lidi nepouštějí, tady také práce není, bída všude. Ale nikde není taková bída, říká, jako zde, chleba málo, lidé nemohou do Maďarska do práce, zde také nic. Další etapou jest jeho vlastní „selo“. Ze všech obcí na Podkarpatské Rusi jest nejhůře u nich. Kroupy všecko stloukly, víchr postrhával i střechy a povalil stromy. A teď konečně přijde to hlavní: nikomu v celé obci není tak zle, jako jemu — nedávno mu chcipla kráva, děti nemají ani mléko, kroupy též udělaly své a „kroši nije, ta ja jim nemaju čím platiti. Naj budut taky dobry a napišut mini dašto, a až budu mati kroši, ta ja jim donesu, anebo kurku donesu“.

Jak se podřezávají jazyky?

Jak je známo, očkují se každoročně povinně děti proti neštovicím. V určený den se dostaví do místnosti školy spousta matek s nemluvnaty k očkování. Při tom se koná, abych tak řekl, přehlídka všech nemocí. Matky již čekají na ten den s různými stesky: nějaké ty vyrážky, zpožděné prořezávání zubů a všelijaké jiné neduhy. Pravou specialitou karpatoruskou jest přirůstání jazyka. Když dítě nezačne včas mluvit, což následkem podvýživy se stává dosti často, jest každá matka přesvědčena, že příčinou toho je přirůstání jazyka. Logickým důsledkem této diagnózy jest samozřejmě, že se ten srůst musí uvolnit, či že musí „jazyk podřezaty“.

„Pan dochtor, kolko by chotili za to, čtobi mojemu chlapcovi jazyk podryzaly, uže na tretí rok jemu jide a ešte nehoven hovorit!“

Vypravovalo se o mém předchůci, o starém maďarském lékaři, že za tuto práci žádal 15 korun.

„A ja tulko kroši nemaju, ja maju len 5 korun.“

„No“, říkal pan dochtor, „ta ja tobi teper podřizu za 5 korun a až doneseš ostatok, ta budeme dalje rizati.“

Jak je viděti, žádné jednotné ceny. Jde to podřezávat jazyky za 5, za 10 a i za 15 korun. Nabídka se řídí podle potřeby.

dopisy

Poměry v Národním divadle

Vážený pane redaktore,

v článku „Kdo se to tu schovává“, uveřejněném ve Vašem ct. časopise z 10. t. m., obsažena jsou některá tvrzení, která spočívají na mylných informacích.

Hospodaření Národního divadla je nutno upravit se zřetelem na sníženou státní dotaci a proto je vyloučeno, aby byl překročen rozpočet Národního divadla. K provedení nutných úsporných opatření zřídil jsem zvláštní sbor složený z administrativních a uměleckých šéfů Národního divadla, z úředníků příslušného odboru ministerstva školství a národní osvěty, z předsedy Poradního sboru pro Národní divadlo a z přednosty Státního nakladatelství. Tohoto člena jsem jmenoval pro zmíněný sbor, ježto chci využití jeho hospodářských a administrativních zkušeností, které uplatňuje se zdarem při řízení významného kulturního podniku státního, jehož je vedoucím činitelem již několik let. Sbor tento není anonymní, neboť jeho složení bylo úředně publikováno při jeho zřízení.

Všechna opatření, nutná pro hospodářské zabezpečení Národního divadla, provádí divadelní správa na základě schválení ministerstva školství a národní osvěty po slyšení výše uvedeného sboru.

Dovoluji si Vám dále pro informaci Vaši uvést, že jsem při nastoupení do ministerstva školství a národní osvěty jmenoval jako ministr školství přednostu Státního nakladatelství vládního radu Josefa Kepla expertem pro některé věci zvláště hospodářského rázu. Poznávám, že již před mým příchodem do ministerstva školství a národní osvěty byla v tomto úřadě existence expertů obvyklá. V době mého nastoupení bylo těchto expertů 10. Tvrzení, že by byl vládní rada Josef Kepel vyslán do ministerstva školství a národní osvěty stranou sociálně demokratickou, postrádá jakékoliv podstaty.

Žádám Vás zdvořile, abyste laskavě dopřál místa tomuto dopisu pro informaci čtenářů Vašeho ct. časopisu.

▼ dokonalé účtě

Dr. I. Dérer,
ministr školství a národní osvěty.

O politiku německé sociální demokracie

Velectěný pane redaktore,

Jménem několika německých socialistických čtenářů Vašeho ct. listu žádám Vás, abyste laskavě poskytl místo následující odpovědi na článek „Zbabělost ještě nikdy nevyhrála“ v Přítomnosti z 10. t. m.

Článek, jenž nás nemálo překvapil, zabývá se německou sociálně-demokratickou stranou v ČSR. způsobem, jaký bychom právě ve Vašem časopise nebyli očekávali. Neboť „Přítomnost“, zejména v poslední době, vždy se s úspěchem vynasnažila politiku této strany spravedlivě a věcně posuzovati. Článek obsahuje tvrzení velice divná. Pisatel projevuje domněnku, že by německou sociální demokracii mohla v příštích volbách stihnouti nehoda, že by nedosáhla v jediném volebním okrese volebního čísla a zmizela úplně s parlamentního kolbiště. K tomu nutno poukázat na to, že německá sociální demokracie dosáhla v roce 1929 již v prvním skrutiniu 13 mandátů z celkového počtu 21, a to na příklad v župě karlovarské 4, českolipské 3, v lounské 2, a ve všech těchto volebních krajích několikatisícové zbytky. Jelikož ani z nejnepříznivějších výsledků obecních voleb nelze vyčísti, že by strana ztratila tři čtvrtiny svého voličstva, nemůže argumentace článku mít důvod jinde než v neznalosti dat každému přístupných.

Pozornosti pisatele, který německé sociální demokracii vytýká, že dělá nacionalistickou politiku „pro krásné oči hakenkreuzlerů“, patrně ušlo, že tato strana již v době, kdy byla v opozici a v republice vládla všennárodní koalice, opětne a důsledně odmítala tvoření jednotné národní fronty německé, ačkoliv tehdy by jí byla připadla vůdčí role v takovéto jednotné frontě. Tím méně možno pochopiti, že pisatel obviňuje stranu z toho, že chce býti na všechny strany, tedy též na stranu německých národních socialistů, hezká. Snad stačí poukaz na okolnost, že ústřední orgán strany „Sozialdemokrat“ byl prvním časopisem, který vládou třetí říše byl počten zá-

kazem. Německá sociální demokracie v ČSR. jako první uspořádala velký počet masových táborech lidu proti německému režimu, ona to byla, která parlamentní tribunu využila k protestům proti hnědému teroru (viz na příklad řeč místopředsedy Tauba v zahraničním výboru sněmovny, za kterou jest v Německu stíhán, projev senátora Niessnera v plenu senátu atd.). „Sozialdemokrat“ a jiný tisk strany nejen nepřetržitě popisuje a pranýřuje poměry v sousední říši, nýbrž odhaluje soustavně spoje mezi zdejšími stoupenci skobového kříže a Hitlerovým hnutím, čímž obrana proti loupeži lidí na našich hranicích teprve byla aktivována. Den co den poučují časopisy strany německé dělnictvo republiky o významu zachování demokracie, den co den se mu líčí bezohledný boj proti hnědému moru jako nejhlavnější úkol — vzdor všemu zrádcování a obviňování z „denunciantství“ se strany německého buržoasního tábora.

Pan „jak“ sděluje, že německá sociální demokracie z důvodů šovinistických nedovolí prý projednat ve sněmovně zákon o státní vnučené správě na dolech. On asi neví, že strana ne učinila ničeho jiného, než že se zasadila o to, aby o věci, jak to předpisuje zákon o závodních a revírních radách, byly slyšeny revírní rady.

Působí zvlášť divně, že pisatel hledá obojakost také v postupu strany v rozpravě o výkladu ministra zahraničí dra Beneše a dokonce se pokouší vykonstruovati nějaký rozdíl mezi projevy „arijských“ a „židovských“ členů strany. Tvrdí, že „arijsší“ členové klubu jen z koaliciční vázanosti hlasovali pro Benešův výklad. Naproti tomu budiž nám dovolen poukaz na prohlášení, které pronesl poslanec de Witte, místopředseda strany a klubu, jménem strany dne 26. dubna 1933 v poslanecké sněmovně, kde na čtyřech místech zdůraznil souhlas se zahraničně-politickou koncepcí, přednesenou ministrem. Citujeme z řeči poslance de Witte jenom několik slov v původním znění:

„Von diesem Gesichtspunkte aus dürfen wir mit Genugtuung unterstreichen, daß der Herr Außenminister mit solcher Deutlichkeit seine Ablehnung des europäischen Direktoriums aus dem Gegensatz des demokratischen und des antidemokratischen Europas begründet. Wir begrüßen sein Bekenntnis zur Demokratie und wir erklären im Namen der deutschen Arbeiterklasse dieses Staates, daß sie zum Schutz und zur Verteidigung der Demokratie bereit ist.“

Takovéto prohlášení znamená jistě více, než nějaké tleskání, pozorované nebo nepozorované několika zvědavci na galerii.

Ostatně členové židovského původu strany, která rozdělení mezi arijce a semity nezná a neuznává, právem odmítnou insinuaci, jako by jejich odpor proti Hitlerovi a jeho bandám datoval teprve od zahájení protizidovského tažení v Německu. Byla to přece právě sociální demokracie, která od začátku nového německého režimu, již před protizidovským bojkotem volala do boje, kdežto svědomí ostatního světa bylo probuzeno teprve protizidovskými výtržnostmi a ke krvavému pronásledování dělnického hnutí a k ubíjení kultury mlčelo.

O „taktikaření“ a „kašičkování“ německé sociální demokracie docela jinak soudí jiný spolupracovník „Přítomnosti“, pan Dr. Hubert Ripka, jenž v úvodníku Lidových novin ze dne 17. dubna 1933 konstatoval, že, kdežto „v ostatních německých stranách kolísají“, němečtí sociální demokraté jsou „jednou stranou, která jde nekompromisně a bezohledně protinárodním socialistům“, která dělá „správnou politiku s hlediska socialistického i z dobře pochopeného národního zájmu československých Němců“.

Děkuji Vám za Vaši laskavost a znamenám se s veškerou účtou

Dr. Egon Schweib.

(Pozn. redakce. Souhlasíme v celku s tímto dopisem, myslíme také, že náš spolupracovník nemá k německé sociální demokracii nechuti, že však chtěl tuto stranu varovati před vývojem, který se mu zdál na základě několika zjevů také možným. Mýlil-li se, tím lépe pro německou sociální demokracii i pro naši politiku. Loni jsme již často dali najevo, že tato strana v nás vzbuzuje pocity vážnosti a sympatie. Tím vysvětlujeme také své starosti o ni.)

Pod povrchem...

Velevážený pane redaktore!

Vidím kolem sebe tolik skrývané bídy, tolik heroické trpělivosti nésti těžký život dneška, že je těžko trochu citicím člověku mlčet; promiňte mi proto tyto řádky. — Chci připomenout veřejnosti ty, od nichž doposud neslyšela slova stesku, ale na něž si také doposud nikdo nevzpomenul. A přece se jedná o jednu z nejdůležitějších složek národa, o ty, kteří vykupují národ z méněcennosti a dobývají mu kulturní rovnocennosti na kolbišti světovém, ty, kterými teprv žije v historii a jejichž práce ani s hlediska národohospodářského není tak bezvýznamná, jak si namlouvá materialistický dnešek. — Myslím na umělce výtvarné, na ty, kteří pracující, nemohou se nadíti ani toho nejskromnějšího požadavku každé práce, že je hodná mzdy. Mám mnoho příležitosti poznat život celé řady výtvarníků — ne sice těch, kteří nestydatě shrabují kol sebe, co se dá, ale tu plejádu tichých pracovníků, kteří ve své naivní víře v konečné vítězství jejich práce, dovedou žít a žítí hůř než poslední nádeník — a ještě to pečlivě skrývají. — Co bylo křiku, když nám státním zaměstnancům brali 10 % našich příjmů — a zatím těmto zde brali poslední kus chleba, neboť těch 10 % vzatých státním zaměstnancům znamenalo často všechno, co jim veřejnost dávala, a přece nikdo z nich ani nehlesl. Je už to bohužel tak v našem národě, že kulturu držel vždy ten, který sám neměl nazbyt.

Vím, že nikdo z nich nevztahuje ruku k almužně, možná, že mi sotva budou vděční za moji indiskrétnost, ale je tak těžko k té kulturní hanbě a křivdě mlčet. Je mi známo, že mnozí za tu nepatrnou výpomoc, kterou jim poskytla nedávno Praha, dávali obratem víc než přijali, a vím také, že ta práce jejich, kterou dnes nikdo nepotřebuje a nechce, bude znamenat v budoucnosti i národohospodářsky slušnou sumu, nehledě k hodnotám, které se nedají zaplatit penězi. Veřejnost nechť si vzpomene, co znamenají ty nashromážděné poklady kulturní v Itálii pro její dnešní hospodářský život, abych dal jen jeden příklad.

Přítomnost nás denně učí, jak se mstí hospodářsky přežíraní neoficiálního umění. Jak často slyšíme dnes, že je příkazem kulturním koupiti za drahé peníze to, co se před nedávnem dalo získat za několik korun — a při tom se ještě mohlo pomoci žijícímu umělci. Vzpomínám jen toho, zač je nyní třeba a zač se kupovaly pro sbírky na příklad obrazy Alšovy — a zač se daly získat za jeho života, jak se mu mohlo tím pomoci morálně i hmotně a co by to znamenalo vyjádřeno dále radostnou prací! A to jen pro krátkozrakost a nevrzivost kliky, která tehdy vládla, doplácíme dnes těžké peníze za věci, které mohly být dobře zachovány dnešnímu umělci. Jak tehdy, tak dnes vidíme, že zase mocní odpirají kus chleba potřebným — by sobě mohli dopřát luxusu. Kdyby tím získávalo na jakosti jejich umění, budiž — ale lze s jistotou tvrdit, že to, co se dnes

za drahé peníze od nich kupuje, bude putovat v nejbližší době do skladiště (snad by Moderní galerie mohla posloužit inventářem sklepů) a to, co se dnes dá získat skoro zadarmo, za to se budou v budoucnosti platit slušné sumy — které ovšem přijdou do kapes překupníků.

Vám oddaný

A. Kopač, prof.

Revise v záložnách

Tit. Redakce časopisu Přítomnost.

V 18. čísle Vašeho časopisu uveřejnili jste článek svého spolupracovníka glosátora o některých závadách dnešního záložnictví. Váš spolupracovník dotkl se také požadavku zpřísnění revise záložen a doporučuje, aby místo dosavadní revise, prováděné jednou za 2 léta, byla prováděna revise každoročně.

Náš Svaz komerčních inženýrů, bilančních znalců a organizačních poradců považuje mimo jiné za svou povinnost také prosazení tohoto požadavku. Požadavek tento jest naprosto odůvodněn již z toho důvodu, že zákon z roku 1903, zavádějící dvouletou revisi záložen, vychází z předpokladu nedostatku kvalifikovaných revisorů. Za dnešních poměrů, kdy máme v našem státě dostatek kvalifikovaných revisorů, tento předpoklad i event. námitka odpadá, takže by bylo možno přikročit ke každoroční revisi peněžních ústavů, která by byla vzhledem k dnešním požadavkům vhodnější.

Budeme Vám povděční, když ve Vašem časopise budete naše stanovisko tlumočiti a poroučíme se Vám s projevem dokonalé úcty

Ing. J. Stehlík, předseda.

Ústav, který to dělá dobře

Vážené redakci „Přítomnosti“!

Děkuji Vám mnohokrát, že jste se ve svém ct. časopise zmínili několika pochvalnými slovy o propagaci Půjčky práce letáky, které vydala Republikánská lidová pojišťovna v Praze. Dovolují si dodat, že Republikánská pojišťovna nespokojila se pouze tímto způsobem propagace Půjčky práce, ale uspořádala ode dne vypsání Půjčky práce sta přednášek a veřejných schůzí v celé republice. Propagátoři Půjčky práce promluvili také na shromážděních jiných na stejný program, promluvili mezi divadelními a biografickými představeními, dokonce jsme mluvili i v židovských synagogách. Tímto způsobem propagovali jsme Půjčku práce a činíme tak doposud. Třetí způsob pak byla osobní akvisice, do níž jsme zapřáhli celý svůj zastupitelský aparát.

Výsledky: prostřednictvím Republikánské pojišťovny bylo upsáno zatím asi 10 milionů korun, jednak přímo, jednak na životní pojistky, jednou pro vždy proplacené. Svoji všeobecnou propagací jsme však probudili zájem, projevený upisováním u peněžních ústavů v takové míře, že právem se domníváme, že bylo na naši přímou výzvu upsáno několik set milionů korun.

V dokonalé úctě

Ot. Hofta.

tajemník Republikánské pojišťovny.

Akademická inteligence doplňuje své knihovny
v Ústředním studentském knihkupectví a nakladatelství,
v Praze II., Spálená ul., 20, Pasáž, telefon 32195.

K zařízení vzorné kanceláře a pracovny

je nezbytným: praktický ocelový nábytek „VÄGNERSTYL“, osvědčený dubový nábytek „JERRY“, psací, rozmnožovací a počítačací stroje, jakož i veškeré ostatní kancelářské potřeby od firmy

K. Vagner. Brno-Ceska 16.